

Knjižničarske novice

letnik 28; številka 1, 2018

NARODNA IN
UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

Kazalo

- 3 Analiza možnosti vzpostavitve storitve sistematičnega iskanja literature na Onkološkem inštitutu Ljubljana
- 6 Kako ameriški knjižničarji preoblikujejo svoje knjižnice in poslanstvo
- 12 83. mednarodna konferenca IFLA
- 14 Ohranjanje kulturne dediščine in spodbujanje kulturnega razvoja: poročilo s konference
- 16 Razstava "Na pergamentu in papirju: rokopisi in tiski iz mariborskih zbirk"
- 19 Od kvantitete h kakovosti
- 22 "Knjižnica tudi stičišče med ljudmi, ki ustvarjajo na različnih področjih" Intervju s prof. dr. Jadranom Lenarčičem
- 24 Projekt Rastem s knjigo kot piarovska in zagovorniška dejavnost knjižnjic
- 27 Z nagrajenim projektom obujali dediščino na Generalnem konzulatu v Monostru
- 28 Leksikograf, bibliograf, bibliotekar dr. Constantin Wurzbach se je pred 200 leti rodil v Ljubljani
- 35 Kakšna so prizadevanja Vlade RS, da se končno začne graditi NUK II?
- 36 Vabilo k sodelovanju
- 37 Razpis za podelitev Goropevškovih priznanj in Goropevškovih listin v letu 2018

ISSN 0353-9237

Izdala in založila: Narodna in univerzitetna knjižnica, Turjaška 1, 1000 Ljubljana

Za knjižnico: Martina Rozman Salobir

Odgovorna urednica: Mojca Trtnik (e-pošta: mojca.trtnik@nuk.uni-lj.si)

Uredniški odbor: Branka Kerec, Meta Kojc, Bojana Medle, David Ožura, Veronika Potočnik, Sabina Šolar, Magdalena Svetina Terčon, Damjana Vovk

Oblikoval in tehnično uredil: Matej Zorec

Tisk: COLLEGIUM GRAPHICUM d.o.o., Ljubljana

Ilustracija na naslovnici: Matej Zorec

Naklada: 260 izvodov

Navodila za pripravo prispevkov so dostopna na spletnem portalu Knjižničarskih novic.

<http://old.nuk.uni-lj.si/knjiznicarskenovice/v2/ObvestiloAvtorjem.aspx>

Za nenamerne tiskarske napake se vam že vnaprej iskreno opravičujemo.

Naročila in odpoved tiskane in elektronske oblike Knjižničarskih novic

knjiznicarske.novice@nuk.uni-lj.si oz. tel. št. 01/2001-148

Naročnina za leto 2016: 50,00 EUR za tiskano obliko & 1 brezplačen dostop do elektronske oblike, 30,00 EUR za dostop do elektronske oblike.

Zmore tisti, ki verjame, da zmore; ne zmore tisti, ki ne verjame, da zmore! To je neizpodbiten zakon!

(Henry Ford)

Spoštovane bralke, spoštovani bralci
Knjižničarskih novic,

pred kratkim smo si na letošnjem festivalu dokumentarnega filma lahko ogledali film *Ex libris: The New York Public Library*. Film je vsekakor zanimiv z več vidikov, meni pa je dal predvsem vedeti kako pomembno je, da se knjižnice in knjižničarji aktivno, ampak res aktivno vključujemo v vse družbene sfere. Ameriški kolegi so nam dali vedeti, da ničesar ne prepuščajo naključju, pa naj si gre za marginalne skupine ali pa donatorje, ki poskrbijo za finančni del marsikaterega njihovega programa. Vodstvo knjižnice išče nove priložnosti ter odločno sodeluje z odločevalci politike mesta New York. Predvsem pa verjame v svoje poslanstvo, programe in zaposlene. Samozavest in aktivni pristop ter močna volja je nekaj česar v našem prostoru nismo vajeni. Morda pa je zdaj pravi čas za spremembo!

Želim vam veliko dobrega branja,

Mojca Trtnik
odgovorna urednica

Analiza možnosti vzpostavitve storitve sistematičnega iskanja literature na Onkološkem inštitutu Ljubljana

David Ožura

Strokovna knjižnica za onkologijo,
Onkološki inštitut Ljubljana
dozura@onko-i.si

Junija 2017 smo trije avtorji v sklopu konference evropskih biomedicinskih knjižnic EAHIL predstavili prispevek z naslovom Embedded health librarianship in Slovenia: current practice and challenges. V krajši raziskavi med biomedicinskimi knjižnicami, v katero so bili vključeni raziskovalci, zdravniško osebje in študentje, smo analizirali obstoječe delovanje in razvitost storitev ter možnosti razvoja v perspektivi vključenega knjižničarstva. Iz anket je bilo med drugim ugotovljeno, da naši uporabniki potrebujejo podporo knjižničarja pri poglobljenem in sistematičnem iskanju literature pri reševanju kliničnega primera* in za objavo različnih oblik preglednih člankov. Želijo si knjižničarjevega aktivnejšega in tesnejšega sodelovanja v njihovi raziskovalni skupini, zdravniškemu timu ali projektu.

Na področju medicine število objav (sistematičnih) preglednih člankov z leti skokovito narašča. Biomedicinskim knjižnicam se tako ponuja priložnost, da organizirajo storitev sistematičnega iskanja literature kot eno ključnih aktivnosti sodobne knjižnice.

Novejše objave v strokovni literaturi kažejo, da tesno sodelovanje knjižničarja (informacijskega specialista) v procesu iskanja literature vpliva na kvalitetnejšo zasnovo iskalne zahteve, boljšo strukturo, večjo občutljivost in ponovljivost. Iskalni procesi, v katerih sodeluje tudi knjižničar, vključujejo pregled večjega števila bibliografskih baz in drugih informacijskih virov, imajo natančno izdelano

metodologijo, prinašajo relevantnejše rezultate poizvedbe in so nenazadnje tudi stroškovno učinkovitejša.

Namen tokratne raziskave, ki bo predstavljena tudi na letošnji julijski konferenci EAHIL v Cardiffu, je analiza možnosti vzpostavitve storitve sistematičnega iskanja literature na Onkološkem inštitutu Ljubljana.

V naši raziskavi pregledni članek (angl. review article) pojmuje kot pregled najnovejših del o določenem predmetnem področju z namenom povzemanja, analiziranja, evalvirati ali sintetizirati informacije, ki so že bile publicirane. V nadaljevanju bomo pregledne članke (PČ) delili na sistematične pregledne članke

(SPČ, angl. systematic review article) in vse ostale pregledne članke (OPČ).

Metode

Oktobra 2017 smo v 4 bibliografskih bazah (Web of Science, Scopus, Medline, COBISS.si) poiskali PČ zaposlenih na Onkološkem inštitutu od leta 2000 dalje. Identificirali smo 101 SPČ in 534 OPČ. Po deduplikaciji in podrobnejšemu pregledu smo iz 46 SPČ in 304 OPČ naredili kvantitativno analizo trenda objavljanja.

Med raziskovalci in zdravniškim osebjem Onkološkega inštituta smo decembra 2017 izvedli anketo. Izmed 75 odgovorjenih anket, smo jih 45 podrobneje analizirali, preostale pa zaradi le delne izpolnitve izločili. V anketi smo analizirali informacijsko vedenje pri iskanju literature in objavljanju PČ (o frekvenci in vzrokih iskanja literature, povprečno porabljenem času za posamično iskanje, izbiri bibliografskih virov), ter identificirali informacijske potrebe in želje po podpori kliničnemu, raziskovalnemu in pedagoškemu delu s strani knjižnice (morebitni pomoči knjižničarja pri zastavitvi kliničnega vprašanja, izdelavi iskalne strategije in iskalnega izraza, uporabi orodij za delo z referencami, metodologiji, soavtorstvu).

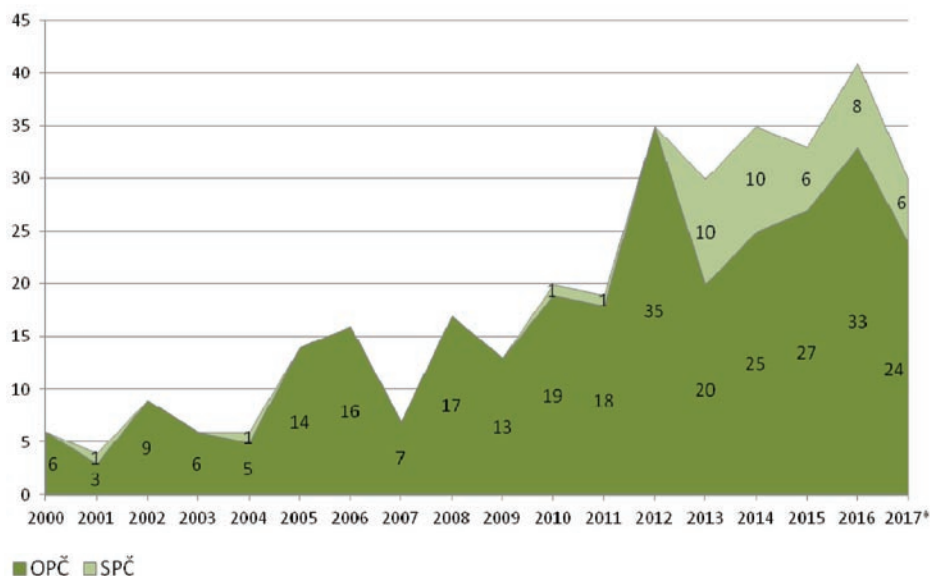
*Z dokazi podprta medicina (tudi na izsledkih temelječa medicina; angl. evidence based medicine) je koncept, ki je opredeljen kot dosledna uporaba trenutno veljavnih dokazov o pravilnosti vodenja/obravnava bolnikov, ki se opirajo na objavljene izsledke kliničnih in epidemioloških raziskav.

Rezultati kvantitativne analize prakse objavljania preglednih člankov

- število objavljenih PČ na Onkološkem inštitutu z leti narašča
- vseh 46 SPČ je bilo objavljenih v angleškemu jeziku; od tega 7 SPČ izdanih v Sloveniji
- naši avtorji v veliki meri mednarodno sodelujejo; le 17% SPČ so napisali zgolj slovenski avtorji
- od l. 2013 je bilo letno v povprečju objavljenih 8 SPČ; pred l. 2013 so bili objavljeni le 4 SPČ
- 23% OPČ je objavljenih v slovenskem ali slovensko-angleškem jeziku
- od l. 2013 je bilo objavljenih preko 20 OPČ, od l. 2015 preko 25 OPČ
- med 2012 in 2016 je bilo letno v povprečju objavljenih 35 PČ

Rezultati ankete

- pogostost iskanja: 40% anketiranih išče več kot enkrat tedensko, 28% več kot enkrat mesečno, 13% enkrat mesečno, 11% enkrat tedensko
- povprečni čas iskanja, ki ga anketirani porabi za izvedbo posamične poizvedbe: 49% išče med eno in tremi urami, 20% občasno, po malem in daljše obdobje, 18% manj kot eno uro
- uporabljene bibliografske baze in drugi viri (od najpogostejše do najredkeje uporabljene): Medline, UpToDate, ScienceDirect, Web of Science, Wiley Online, spletne strani društev in združenj, Springer, Google Scholar, ClinicalTrials.gov, Cochrane, Scopus, Cinahl
- 60% anketiranih je za pomoč pri iskanju vprašalo knjižničarja
- 73% je že objavilo enega ali več PČ, od tega je 84% za pomoč pri iskanju vprašalo knjižničarja
- zgolj 10% anketiranih v svojo raziskovalno skupino ne bi vključilo knjižničarja; kot razlog navajajo preveč specifično naravo svojega dela
- knjižničar ni nikoli omenjen kot soavtor članka ali razdelka Metodologija
- vednje in potrebe anketiranih, ki so objavili enega ali več PČ, ali ki iščejo literaturo najmanj enkrat tedensko ali celo vsak dan, se ne razlikujejo od povprečnega anketiranca

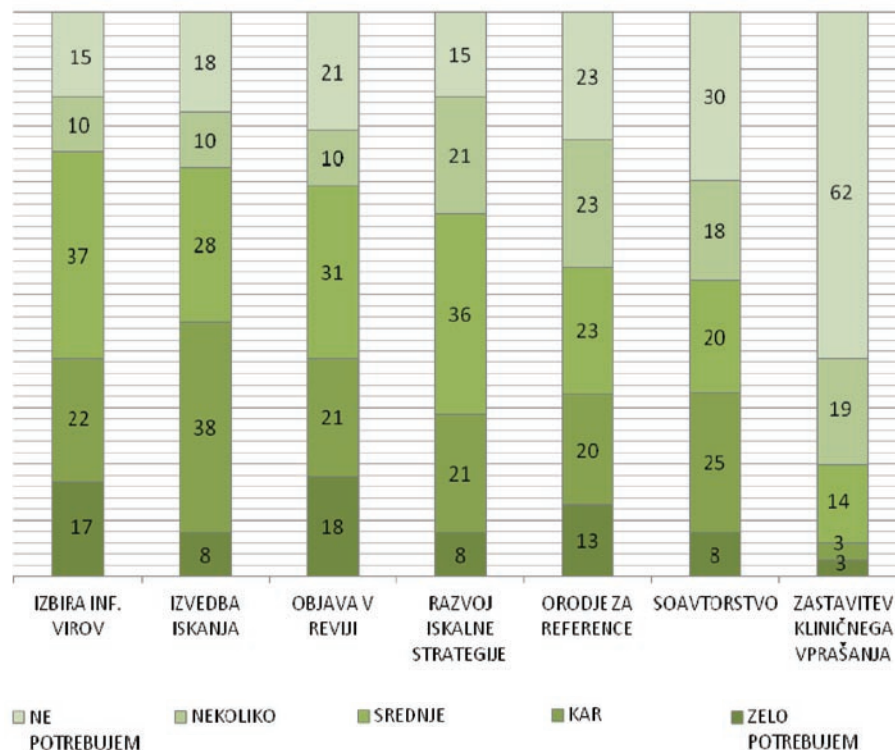

■ OPČ ■ SPČ

■ Število objavljenih SPČ in OPČ od l. 2000 dalje.

*Opomba: Leto 2017 med izvedbo še ni bilo zaključeno, zato je število manjše od pričakovanega.

■ Pri katerih stopnjah procesa sistematičnega iskanja literature za objavo PČ bi potrebovali podporo knjižničarja?

60% anketiranih je za pomoč pri iskanju vprašalo knjižničarja, zgolj 10% anketiranih v svojo raziskovalno skupino ne bi vključilo knjižničarja, knjižničar ni nikoli omenjen kot soavtor članka ali razdelka Metodologija

● tudi aktivni raziskovalci bi si želeli v svoj tim vključiti knjižničarja, bi se želeli udeležiti tečaja »Kako napisati in objaviti pregledni članek« ter bi želeli imeti pomoč pri izdelavi Metodologije

Zaključki in razprava

Rezultati kvantitativne analize so pokazali, da število objavljenih PČ na Onkološkem inštitutu z leti narašča.

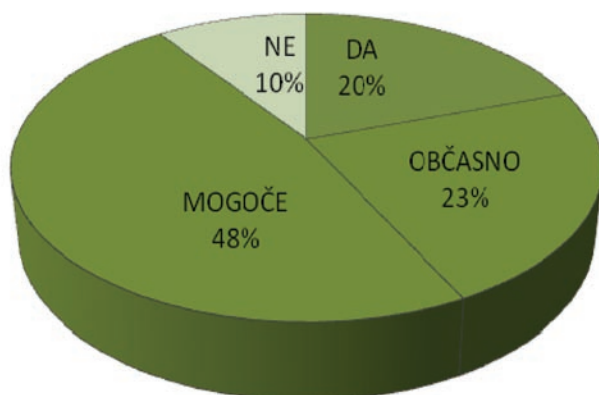
Iz odgovorov anketirancev smo lahko izdelali povprečen profil našega uporabnika (ki se ne razlikuje od profila aktivnega raziskovalca), identificirali potrebe in pričakovanja po tesnejši vključenosti knjižničarja v njegovo raziskovalno delo in njegovo raziskovalno skupino/zdravniški tim.

Rezultati ankete in kvantitativne analize objavljanja PČ so nam tako pomagali identificirati potrebe in potenciale za vzpostavitev storitve sistematičnega iskanja literature ter nam bodo v pomoč pri njeni implementaciji, razvoju in promociji v prihodnjih mesecih.

Upamo, da bodo naši rezultati v pomoč tudi ostalim, nam sorodnim knjižnicam po Sloveniji. ●

Za pomoč pri raziskavi se zahvaljujem sodelavki Marjeti Jerala.

■ Bi želeli v svojo raziskavo / svojo raziskovalno skupino vključiti tudi knjižničarja?

Literatura

- Foster, M. J. (2015). An overview of the role of librarians in systematic reviews: from expert search to project manager. *Journal of EAHIL* 11(3), 3-7.
- Gornitzki, C., Agne L. (2017). Systematic reviews at Karolinska Institutet: a structured approach to promoting search consultation services. ICML + EAHIL conference presentation.
- ICMJE Recommendations for the conduct, reporting, editing, and publication of scholarly work in medical journals: Defining the Role of Authors and Contributors (2017). Dostopno 19. aprila 2018 na <http://www.icmje.org/icmje-recommendations.pdf>
- Koffel J. B. (2015). Use of recommended search strategies in systematic reviews and the impact of librarian involvement: a cross-sectional survey of recent authors. *PLoS ONE* 10(5).
- Meert, D., Torabi, N., Costella, J. (2016). Impact of librarians on reporting of the literature searching component of pediatric systematic reviews. *Journal of the Medical Library Association*, 104(4), 267-277.
- Ožura, D., Kocbek, M., Cafuta, V. (2017). Embedded health librarianship in Slovenia: current practice and challenges. *Diversity in practice: integrating, inspiring and innovative: book of abstract*, 123.
- Rethlefsen, M. L., Farrell, A. M., Osterhaus Trzasko, L. C., Brigham, T. J. (2015). Librarian co-authors correlated with higher quality reported search strategies in general internal medicine systematic reviews. *Journal of Clinical Epidemiology*, 68(6), 617-626.
- Roper, T., Playforth, R., Brbre, I. (2017). What do users perceive to be the strengths and weaknesses of librarian-mediated and unmediated evidence/knowledge searches? ICML + EAHIL conference presentation.

Kako ameriški knjižničarji preoblikujejo svoje knjižnice in poslanstvo

Aleš Klemen
Mestna knjižnica Ljubljana
ales.klemen@mkj.si

Ameriško združenje knjižničarjev (American Library Association oz. ALA) je v letošnjem letu organiziralo že 136. letno konferenco, ki je bila obogatena še s spremljevalnim razstavišnim delom. Konferenca v Chicagu (ZDA) sva se z izdatno pomočjo Zveze bibliotekarskih društev Slovenije (ZBDS) in ustanov, iz katerih prihajava, udeležila Gorazd Vodeb (Narodna in univerzitetna knjižnica) in Aleš Klemen (Mestna knjižnica Ljubljana).

■ Hillary Rodham Clinton na govorniškem odru ob zaključku konference (vir Chicago Tribune)

ALA je najstarejše in največje knjižnično združenje na svetu s približno 58.000 člani. Sedež ima v Chicagu, združenje nadzoruje 183 članski svet. Izvršilni odbor, ki ga sestavljajo izvoljeni uradniki in osem članov sveta, je odgovoren za upravljanje združenja. Za delo združenja skrbi pribl.

300 zaposlenih, vodi ga izvršni direktor. ALA je organizacijsko sestavljena iz 11 t. i. divizij, ki pokrivajo posamezne vrste knjižnic in knjižničnih storitev. Dejavnosti vključujejo razvoj standardov in smernic, evalvacijo gradiv ter izboljšanje in razširjanje storitev. Večina divizij izvaja tudi publicistično dejavnost ali

vodi regionalne inštitute, organizirajo delavnice, skrbijo za stalno strokovno izpopolnjevanje ter prireajo nacionalne konference. Divizije ALA so:

- Ameriško združenje šolskih knjižničarjev (AASL - American Association of School Librarians)
- Združenje za knjižnične zbirke in

Ameriški knjižničarji so po koncu predstavitev množično želeli podati svoje mnenje, zato so pred mikrofonom pogosto nastajale dolge vrste čakajočih na besedo.

tehnične storitve (ALCTS - Association for Library Collections & Technical Services)

● Združenje za knjižnične storitve za otroke (ALSC - Association for Library Service to Children)

● Združenje akademskih in raziskovalnih knjižnic (ACRL - Association of College and Research Libraries)

● Združenje specializiranih in kooperativnih knjižničnih agencij (ASCLA - Association of Specialized and Cooperative Library Agencies)

● Združenje za knjižnično in informacijsko tehnologijo (LITA - Library and Information Technology Association)

● Združenje za knjižnično vodenje in management (LLAMA - Library Leadership and Management Association)

● Združenje splošnih knjižnic (PLA - Public Library Association)

● Združenje za referenčne in uporabniške storitve (RUSA - Reference and User Services Association)

● Združeni za knjižnice (United for Libraries)

● Združenje za knjižnične storitve namenjene mladim odraslim (YALSA - Young Adult Library Services Association)

V ZDA sicer po posameznih zveznih državah, regijah in ozemljih pod nadzorom ZDA deluje še 57 samostojnih knjižničnih združenj.

Vsako poletje ALA organizira letno konferenco, ki kot največji knjižnični dogodek združuje skoraj 25.000 knjižničarjev oziroma knjižničnih delavcev, izobraževalcev, pisateljev, založnikov, posebnih

gostov, razstavljalcev in drugih, s knjižnicami povezanih posameznikov, ki aktivno prispevajo k delovanju in (pre)oblikovanju knjižnic in mrež. Leta 2017 je bila osrednja tema posvetovanja »Preoblikujemo naše knjižnice, sebe« in tudi sicer je bil dobršen del obravnavanih vsebin usmerjen v njihovo nacionalno kampanjo »Libraries Transform« (Preoblikovanje knjižnic). Namen kampanje, ki poteka že od oktobra 2015, je povečati javno zavest o vrednosti, vplivu in storitvah, ki jih zagotavljajo knjižnice in njihovi knjižničarji. Poudarja spreminjajočo se naravo sodobnih knjižnic in izpostavlja kritično vlogo, ki jo v svojem lokalnem in digitalnem okolju prevzemajo knjižnice. Predstavitve dobrih praks, referati, predavanja, okrogle mize, delovni sestanki organov ALE, promocijske predstavitve knjižnic in njihovih storitev ter ostale dejavnosti (več kot 2.500 jih je bilo), ki so bile del uradnega programa posvetovanja, so bile vsebinsko razdeljene v sledeče sklope:

● **Odnosi v okolju:** tematika je vezana na podporo, ki jo knjižnice nudijo potrebam njihovega lokalnega okolja, partnerjev, deležnikov, ter merjenje vpliva knjižnic v okolju.

● **Pričakovanja uporabnikov:** kako se pričakovanja uporabnikov in članov spreminjajo, presojanje vplivov tehnologije, demografskih sprememb, internacionalizacije in kreiranje novih uporabniških potreb, v kolikšni meri se jih zavedamo in jih dejansko poznamo, kakšne posledice prinašajo za knjižnice in knjižničarstvo.

● **E-knjige in zbirke:** velike spremembe, ki jih je novo gradivo prineslo in jih še prinaša v knjižnice, porast števila naslovov in posledično večje izbire naslovov e-knjig, licenciranje podatkovnih zbirk,

institucionalni repozitoriji, digitalna (trajna) hramba in drugi vidiki spreminjajočih se knjižničnih zbirk.

● **Pričakovanja na področju vodenja knjižnic:** spremembe na področju vodenja knjižnic, predvsem vidik zbiranja sredstev (angl. fundraising), katera so nova porajajoča se pravna vprašanja in dileme, kako se knjižnične organizacije strukturno preoblikujejo in spreminjajo, kako se spopadajo z (ne vedno najbolj naklonjenimi) ekonomskimi kazalci.

● **Delavci v knjižnici:** pomembno vprašanje zamenjave generacij v knjižnicah, usposabljanje knjižničarjev in razvoj kadrov, predvidene spremembe v znanjih, potrebnih za delo v knjižnicah, kaj moramo zahtevati od programov formalnega izobraževanja strokovnjakov na področju bibliotekarstva in informacijske znanosti, vpliv ekonomije na mobilnost in usposabljanje kadrov in načrtovanje vzgajanja naslednikov.

● **Storitve:** glede na njihove ugotovitve, da se je »storitveni portfolio« (dejavnosti in storitve, ki jih danes knjižnice svojim uporabnikom nudijo v fizični in digitalni obliki) knjižnic spremenil in se še spreminja, menijo da bo potrebno razvijati knjižnične storitve tam, kjer so njihovi uporabniki in potencialni uporabniki (in to ni vedno fizično okolje), knjižnični vodje morajo stalno evalvirati storitvene portfolije njihovih knjižnic, jih dopolnjevati, dodajati – in tudi opuščati, v kolikor niso več ustrezni.

● **Okolje – fizično in virtualno:** v ameriškem okolju je že dlje časa prisotna dilema v kolikšni meri še potrebujemo zidane knjižnice, pa je dejstvo, da so se potrebe glede fizičnih knjižnic bistveno spremenile, predvsem v smeri od namenskega prostora za hrambo gradiva v smer zagotavljanja ustreznega prostora

za družbene potrebe lokalne skupnosti, učnega centra in prostora za inovacijske potrebe skupnosti, hkrati se je močno povečala tudi prisotnost knjižnic v virtualnem okolju, ki se v vse večji meri spaja in povezuje s fizično knjižnico, sklop se je tako osredotočal na razvoj novih rešitev tako v fizičnem, kakor tudi virtualnem knjižničnem prostoru.

● **Sistemi in tehnologije:** tehnologija je tako spodbujevalec sprememb v knjižnicah, kakor tudi nenehno spreminjajoči se segment v knjižnicah, kaj se spreminja in kakšne so posledice teh sprememb v organiziranosti in financiranju knjižnic, pri kadrih in knjižničnih storitvah.

● **Usposabljanje in učenje:** družbeni mediji in spremembe pri objavljanju, distribuciji in zagotavljanju dostopa do informacij drastično spreminjajo način, s katerim se v knjižnicah spoprijemamo z organiziranjem usposabljanj in podpiranjem učenja, to pa bo predvidoma dolgoročno imelo močan vpliv na to kako se bomo knjižnice odzvale na potrebe okolja, spremenjene zahteve 21. stoletja od posameznika pričakujejo drugačen (vseživljenjski) pristop k osvajanju potrebnih znanj za uspešno udejstvovanje v družbi, od knjižničarjev pa moramo seveda pričakovati da jim bodo pri tem v podporo, kar pa bo zagotovo vplivalo na našo organizacijo usposabljanj, knjižničarstvo samo in ne nazadnje tudi strokovno poslanstvo.

Konferenco je otvorila tedaj še predsednica ALE, Julie B. Todaro, ki jo je nasledil Jim Neal. Med uvodnimi govorniki je bil tudi župan Chicaga, Rahm Emanuel, ki je v svojem kratkem nagovoru izrekel dobrodošlico knjižničarjem, hkrati pa omenil, da je njihov goreč zagovornik zaradi njihovega doprinosa k lokalni skupnosti in pomena, ki ga imajo knjižničarji za razvoj pismenosti in skrbi za socialno in izobraževalno vključenost vseh slojev prebivalstva. Posebna gostja uvodnega dela je bila tudi Reshma Saujani, ustanoviteljica neprofitne organizacije »Girls Who Code«, ki si prizadeva odpraviti ovire pri vključevanju punc in žensk v sodobne tehnološke poklice, predvsem na

■ Na razstavnem delu konference je sodelovalo več kot 900 razstavljalcev, ki so predstavljali najnovejšo knjižno naslovo in digitalno ponudbo, vključno s podatkovnimi zbirkami, spletnimi storitvami in programsko opremo, pohištvo in drugimi izdelki, ki so ključnega pomena za sodobne knjižnice in knjižničarje. V razstavnih dvoranih so bile organizirane tudi predstavitve plakatov – na ta način so posamezne knjižnice ali knjižničarji lahko v zgoščen in vizualno privlačni obliki pripravili predstavitev sedanjih raziskav, programov in kreativnih rešitev za nekatera strokovna vprašanja.

področju računalništva in tako prireja tečaje programiranja za punce od 11. leta starosti dalje, predvsem v prostorih splošnih knjižnic. Zelo obiskan je bil tudi pogovor z igralko, producentko, oblikovalko in zagovornico knjižnic in pismenosti, Sarah Jessica Parker, ki je hkrati predstavila tudi svoj bralni krožek. Konferenco je s svojim govorom zaključila senatorka ZDA, nekdanja prva dama in nekdanja kandidatka za predsednico ZDA, Hillary Rodham Clinton.

Razstavna dvorana je nudila tudi več deset avtorskih in drugih dogodkov s posebnimi paviljoni in odri. Štirje avtorski odri so vsebinsko pokrivali raznovrstne teme, od kuharskih knjig, grafičnih romanov, pa vse do najbolj pričakovanih

romanov. Predstavljali so se avtorji, ki sodelujejo tako z »velikimi petimi« založniškimi hišami (Penguin Random House, HarperCollins, Macmillan, Simon & Schuster in Hachette), kakor tudi tisti, ki sodelujejo s številnimi drugimi in neodvisnimi založniškimi hišami. Svoje knjige je predstavljalo in podpisovalo več kot 750 avtorjev, med knjižničarji pa so bili najbolj zaželeni t. i. ARC (Advance Reading Copies oz. promocijski predtiski knjig, ki šele prihajajo na tržišče in so namenjene promociji med ključnimi deležniki na knjižnem trgu), za katere so se pogosto naredile dolge vrste.

V razstavnih dvoranih so bili posejani posebni tematski paviljoni, ki so udeležencem konference ponudili možnost, da se osredotočijo na vsebine,

vezane na posamezne segmente knjižničnega dela. Najbolj obiskani so bili paviljoni Graphic Novel/Gaming Stage (predstavitve namiznih iger, njihovih ponudnikov in založnikov, ter praktični prikazi t. i. gamifikacije v knjižnicah, kakor tudi predstavitve založnikov grafičnih romanov), Maker Demo area (predstavitev orodji in tehnologij za uporabo v t. i. makerspace-ih oz. kreativnicah, dronov in robotov, predstavitev Googlovih storitev v ameriških knjižnicah, predstavitev tehnologij VR/AR - Virtual Reality and Augmented Reality oz. navidezne in nadgrajene resničnosti) in Mobile App Pavillion Stage (najboljše in najnovejše aplikacije za pametne naprave), ki so obiskovalcem omogočili priložnosti za raziskovanje nastajajočih trendov.

Pred konferenčno dvorano so se predstavljali tudi trije chikaški bibliobusi, ki pa se s slovenskimi še zdaleč ne morejo primerjati, ne po zbirki, ne po obisku lokacij, še manj pa po opremljenosti in dodatni ponudbi. Predstavljene chikaške potujoče knjižnice tako omogočajo le osnovni nabor literature, bibliobuse, ki temeljijo na podvozjih tovornih vozil (in so tako bistveno manj primerni za ustrezne prilagoditve za uporabnike s fizičnimi oviranostmi) in zastarelo tehnološko opremo (eno vozilo ni bilo opremljeno niti s sistemom za avtomatizirano izposajo gradiva), kot večina vseh bibliobusov pa vsaj pozornost potencialnih uporabnikov vzbujajo s svojo vizualno podobo.

Izbira med dogodki je bila res zelo težka, niti možnost kreiranja lastnega programa udeležbe s pomočjo namenske

¹STEM (Science, Engineering, Technology, Math) je kratica, ki jo učitelji, specialisti za delo, ekonomisti in tudi knjižničarji uporabljajo za področja znanosti, tehnologije, inženirstva in matematike. V ameriškem izobraževalnem sistemu je v zadnjem obdobju velik poudarek na promociji in popularizaciji teh področij. Predvsem knjižničarji pa si prizadevajo tudi za vključitev umetnosti in oblikovanja (Art+Design), posledično se pogosteje uporablja kratica STEAM.

■ Primer promocijskih posterjev na temo lažnih novic

Digitalno okolje obsega dobre prakse (dvo- in večjezične spletne strani; najboljše izobraževalne spletne strani); katalogizacijo in metapodatke za splet; prihodnost storitev digitalnega knjižničarstva s poudarkom na „digital scholarship-u“; temni splet (dark web oz. darknet) v povezavi z zasebnostjo in intelektualno svobodo; koristi vmesnikov za namensko programiranje (API-jev) v knjižnicah; digitalizacijo kot priložnost za prikaz raznolikosti zbirk; metapodatke in odpiranje javnih podatkov; uporabniško usmerjeno oblikovanje storitev za boljše uporabniško izkušnjo.

Fake news oz. lažne novice in usposabljanje uporabnikov za kritično presojo novičarskih informacij (vzgoja za medije), kje lahko knjižničarji najdejo pomoč pri navigaciji skozi problematiko lažnih novic, ter ne nazadnje kako se spopasti s problematiko obsežne konzumacije novic in „novic“ v digitalnem okolju.

Financiranje – kako se lotiti zbiranja sredstev v knjižnicah, predvsem za potrebe svojih projektov in **finančna pismenost** – pregled stanja izvajanja finančnega opismenjevanja v splošnih knjižnicah in podpora lokalni skupnosti pri finančnem opismenjevanju občanov.

Gamifikacija (angl. Gamification) – igranje (video)iger v knjižnici, ki spodbujajo sodelovanje in vključevanje ciljnih skupin v knjižnico, ter preko igrice izobraževanje oz. usposabljanje ciljnih skupin za uporabo knjižnice in njenih storitev. Predstavljeni so bili projekt „Escape into the Library“ – soba pobega s knjižnično konotacijo; praktični nasveti za vključevanje elementov gamifikacije (s podporo t. i. značk uspeha – „badges“) v kurikulum, s poudarkom na vzgoji za sodobne medije v visokošolskih knjižnicah; aktivno učenje s podporo značk uspeha in premostitev medgeneracijskega prepada s pomočjo znanstvenofantastične in fantazijske literature.

Področje izobraževanja, s poudarkom na v izobraževanje usmerjenem managementu; izkušnjah pri izvajanju izobraževalnih programov vključujočih učnih okolij za posameznike iz različnih socialnih zaledij; skrbi za ohranitev pridobljenih znanj pri zaposlenih, ki so se udeležili izobraževanja; razreševanju dileme kako s tehnologijo izboljšati informacijsko opismenjevanje pri brucih; kako izobraževati zaposlene, ko organizacija in njeni zaposleni za to nimajo časa; usposabljanju zaposlenih na tradicionalnih knjižničnih delovnih mestih za nova digitalna znanja; kako pristopiti k oblikovanju, razvoju ali izboljšanju spletnih učnih vsebin.

Kreativnice, STE(A)M¹, ustvarjalnost v knjižnicah – kako z nizkim proračunom do dobrih programskih vsebin; medijska produkcija in astronomija v knjižnicah; STEM dogodki za izboljšanje sodelovanja z drugimi (izobraževalnimi, tehnološkimi in znanstvenimi) ustanovami; kako zasnovati in voditi tehnološki kotiček/kreativnico (poimenovanje teh prostorov je zelo široko: Makerspace, Hackerspace, TechSpace, MakerLab, TechLab, Creative Space ...); kreativnice v visokošolskih knjižnicah kot priložnost za doseganje novih ciljnih skupin in partnerstev; povezovanje kreativnic in aktivnega učenja; učenje preko STEM programiranja in na igri temelječega programiranja; predstavitve projektov TechniGals in Girls who Code.

mobilne aplikacije za pametne naprave je ni prav bistveno olajšala. Glede na prej omenjene vsebinske sklope in same predstavitve bi bilo na mestu izpostaviti nekaj pomembnejših predstavitev. Med zanimivejše vsebinske sklope bi lahko uvrstili v nadaljevanju prispevka predstavljene teme.

Delovni procesi (dobre prakse), kjer so se govorniki podrobneje posvetili knjižničarjem kot posrednikom do neknižničnih vsebin in storitev v okviru ustvarjanja programa in vsebin za lokalno okolje, t. i. community programming (knjižnice kot središče celotnega dogajanja okolja, projekt knjižnica kot nadomestni fotografski atelje ipd.); načrtovanju prireditev; vključevanju pozitivnih plati Wikistrani; sodelovanju knjižnic in socialnih ustanov; strateškemu planiranju (projekti, podatki, rezultati); merjenju učinkov procesa sprejemanja odločitev; modelu odprte komunikacije z uporabniki; specifikam sodobnega knjižničnega kataloga (linked data, pretočni video, grafični romani, opisna katalogizacija kartografskih raritet).

V sklopu **Mladi in družine** so se referenti posvečali zagovorništvo za mlade v splošnih knjižnicah; Fandom² programom za tweense³, mlade in odrasle; aktiviranju mladih za spremembe v njihovem okolju; opolnomočenju mladih za „preživetje v resničnem okolju“ s pomočjo knjižnic; knjižničnim storitvam za mlade v prevzgojnih domovih; projektom družinske pismenosti za digitalno dobo; spodbujanju podjetništva mladih s pomočjo brezplačnih ali odprtokodnih spletnih programov in rešitev, kakor tudi inovativnim potem za spodbujanje mladih, da spregovorijo o knjigah.

Podrobneje so spregovorili o **organizacijski politiki**, npr. kako konkurirati velikim igralcem (kot je npr. Amazon) na informacijskem tržišču, kako postati vplivni knjižničar (vođenje in mentoriranje), kako poskrbeti za zmanjšanje tehnološke vrzeli med zaposlenimi, ali zaračunavati zamudnino ali ne. Predstavljeni so bili model tematskih knjižničarjev (angl. subject librarians);

■ Kreativnica (Makerspace) osrednje chikaške splošne knjižnice Harold Washington Library Center

inovativne strategije optimizacije uporabniške izkušnje; strategije za strateško načrtovanje - v knjižnici, za potrebe knjižničnega okolja, nove zaposlitvene profile („ki bi raje naredili stvari, kot pa sedeli na sestanki“); uporabniško usmerjeni marketing v knjižnici; vođenje in izvajanje knjižničnih storitev s premalo zaposlenimi, prilaganje na spremembe, a s preventivno skrbjo pred izgorelostjo zaposlenih; analizirali so delovno dinamiko in mentoriranje knjižničarjev milenijcev⁴.

Na področju pismenosti so izpostavljali znanja in izobraževanja za knjižničarje v internetni dobi; orodja za opismenjevanje odraslih; kako usposablјati uporabnike za uporabo iskalnih orodj po e-vsebinah; projekte za izboljšanje branja najmlajših, npr. sedi-lezi-beri (podobno kot imamo v Sloveniji projekt Tačke pomagačke); alternativne pismenosti in knjižnična zgodovinska perspektiva za opismenjevanje uporabnikov; vzgajanje in izobraževanje za socialno pravičnost.

² Skupnost, ki je lahko formalno ali neformalno organizirana in združuje skupino ljubiteljev točno določene entitete (npr. oboževalci Harry Potterja, Star Treka in podobno).

³ Šolarji, navadno med 9. in 12. letom starosti, ki so v vmesnem obdobju življenja, se ne identificirajo z otroki, a jih tudi še ne moremo popolnoma prištevati k najstnikom. Izraz izhaja iz okrajšave angleškega predloga »vmes« (angl. be-tween).

⁴ Milenijci (včasih poimenovani tudi milenijska generacija) povezujejo dve generaciji: celotno generacijo Y in prvi del generacije Z. Predstavniki te generacije so osebe, rojene med letoma 1980 in 2001. Glavna značilnost dveh vej milenijcev je ta, da je prvi del odrasčal z računalniki, mobilnimi telefoni in video igracami, drugi del pa s tablicami, pametnimi telefoni in z aplikacijami. Skupna značilnost obeh delov generacije je preobrazba komunikacije in identitete. Milenijci so znani po svojem optimizmu glede prihodnosti in nerealnih pričakovanjih. Zgodnji milenijci so pogosto bolje izobraženi od svojih staršev, pričakuje pa se, da bodo ekonomsko manj uspešni od njih (povzeto po: <https://iprom.si/slovar/milenijci-milenijska-generacija/>).

■ Ameriški knjižničarji so po koncu predstavitev množično želeli podati svoje mnenje, zato so pred mikrofonom pogosto nastajale dolge vrste čakajočih na besedo.

V veliki meri so se posvetili tudi knjižničnim prostorom in stavbam: estetskost knjižničnih stavb in njihovega interierja; premagovanju fizičnih ovir knjižnične zgradbe; uvajanju koncepta „open libraries“ v ZDA; strateškemu načrtovanju knjižničnih prostorov za izboljšanje zadovoljstva uporabnikov za uporabo knjižnice kot prostora za učenje; biofilicnemu oblikovanju knjižničnih prostorov kot osnova za bolj zdravo in naravno delovno in uporabniško okolje; „pop-up libraries“ ali kako lahko tudi knjižničarji postanejo skvoterji na videz neuporabnih prostorov; trajnostnim projektom knjižničnih zgradb v skladu s certifikatom LEED (Leadership in Energy and Environmental Design); problematiki financiranja gradnje.

Delo s starejšimi, predvsem v obliki priložnosti, ki se knjižnicam ponujajo pri podpori aktivnemu staranju, nudenju zdravstvenih informacij in podpori zdravemu staranju, kakor tudi pri delu z uporabniki z Alzheimerjevo boleznijo in

demenco. Hkrati so se posvečali tudi skrbi za uporabnike s posebnimi potrebami, npr. specifične dela z begunci (izkušnje nemških knjižnic) in azilanti, zaporniki, avtisti; podpora pri imigracijskih postopkih in naturalizaciji tujcev (in bodočih ameriških državljanov) v okolje, podpora dvojezičnim družinam, katerih prvi jezik ni angleščina, ter oblikovanje storitev in rešitev za olajšanje uporabe knjižnice uporabnikom z oviranostmi. Predstavljeni so bili primeri dobrih praks na področju statistike in dela s podatki, kot npr. vključevanje zaposlenih v merjenje uspešnosti delovanja ustanove; redno in sistematično merjenje organizacijske klime in zbiranje mnenj zaposlenih o organizaciji preko vprašalnikov za zaposlene za doseganje večjega zadovoljstva in zaznavanje področij, ki potrebujejo izboljšave; visokošolske knjižnice in standardiziranje zbiranja notranjih podatkov za izboljšanje odločanja s pomočjo servisov RDM (Research Data Management); uporaba orodij za učinkovito vizualizacijo

in merjenje podatkov, potrebnih za utemeljevanje potreb po finančni podpori za knjižnične vire in programe; benchmarking (med knjižnicami in s sorodnimi institucijami); ter branje knjižničnih statistik med vrsticami.

Na področju zagovorništva so se dotaknili kritičnega knjižničarstva; sodelovanja z lokalno skupnostjo preko modela kolektivnega vpliva (angl. „collective impact“); premika knjižnic iz pozicije nevtralnega prostora k vlogi knjižnice kot prostora socialne pravičnosti; vprašanja kako se predstavljati pred ciljnim javnostmi - na konvencijah (fandom, Comic-Con ...), festivalih in drugih dogodkih; kako se prilagoditi novi normalnosti - knjižnice v negotovih časih in promocije izobraževalne vloge knjižnic kot način dviga vpliva ter ugleda knjižnice v njenem okolju.

Do omenjenih vsebin, skupaj s povzetki, prosojnicami in drugimi multimedijskimi vsebinami (predvsem avdio zapisi predavanj), lahko dostopate na spletnem naslovu <http://skrci.me/ALA2017>. ●

Gostitelji konferenc ALA so določeni za več let vnaprej, prihodnje bodo:

- 2018 Annual Conference, New Orleans, LA: 21.-26. junij 2018
- 2019 Annual Conference, Washington, DC: 20.-25. junij 2019
- 2020 Annual Conference, Chicago, IL: 25.-28. junij 2020
- 2021 Annual Conference, San Francisco, CA: 24.-29. junij 2021
- 2022 Annual Conference, Philadelphia, PA: 23.-28. junij 2022
- 2023 Annual Conference, Chicago, IL: 22.-27. junij 2023
- 2024 Annual Conference, San Diego, CA: 27. junij - 2. julij 2024

83. mednarodna konferenca IFLA

Wrocław, 19. – 25. avgust 2017

Polona Marinšek

Narodna in univerzitetna knjižnica
Polona.Marinsek@nuk.uni-lj.si

Od 19. do 25. avgusta 2017 je v Wrocławu na Poljskem potekala 83. konferenca IFLA (Mednarodna zveza bibliotekarskih društev in ustanov) z naslovom »Knjižnice. Solidarnost. Skupnost.« Ker je bila konferenca v Evropi, je Zveza bibliotekarskih društev Slovenije, na pobudo članov Upravnega odbora, organizirala potovanje na Poljsko za knjižničarje iz Slovenije. Na konferenco se je odpravila skupina 17 knjižničarjev. Skupino so sestavljali knjižničarji splošnih knjižnic (Ljubljana, Maribor, Grosuplje, Ptuj, Ravne na Koroškem), dva udeleženci iz NUK in študent Oddelka za bibliotekarstvo, informacijske znanosti in knjigarstvo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Konference se je udeležilo 3100 udeležencev iz 22 držav. Program je bil zelo raznolik in je obsegal okoli 250 zasedanj, na katerih je sodelovalo 500 predavateljev. Posebej so bila zanimiva naslednja predavanja:

V sklopu **Knjižnice kot prostor** je bilo zanimivo predavanje direktorja nacionalne knjižnice Norveške Aslaka Sire Mhyre, ki je govoril o tem, kako je knjižnica pomembna kot prostor za druženje. Tudi ko bo vse gradivo v digitalni obliki, bomo

še vedno potrebovali prostor, kjer se bodo ljudje srečevali. Demokracija pomeni tudi to, da imajo ljudje možnost srečevanja in pogovarjanja, tudi o političnih vprašanjih. Prostor, kjer se ljudje srečujejo, popijejo kavo (tudi pivo), poklepetajo, se udeležijo literarnega dogodka ali pa se ob tem še včlanijo v knjižnico in si izposodijo gradivo. Knjižnica kot prostor: odprta, glasna; takšna, da se ljudje v njej počutijo sproščeno in udobno.

V tem sklopu me je pritegnilo tudi predavanje predstavnice Mestne knjižnice iz Helsinkov z naslovom **Uresničenje sanj mestnih prebivalcev – nova osrednja**

Med pomembnejšimi rešitvami je prav to, da so pravi ljudje zaposleni na pravih delovnih mestih

knjižnica v Helsinkih. Njen prispevek je govoril o projektu gradnje nove mestne knjižnice. Poudarila je pomen sodelovanja z vsemi potencialnimi uporabniki knjižnice. Preden so naredili načrte, so prek različnih medijev predstavili projekt in prebivalce pozvali, da predlagajo svoje ideje, rešitve ... Rezultat kampanje in vključenost vseh prebivalcev je bila velika politična podpora gradnji nove knjižnice in s tem tudi višina zbranih sredstev za izvedbo projekta. Celoten prispevek je dostopen na povezavi: <http://library.ifla.org/1790/1/207-haavisto-en.pdf>.

V sklopu predavanj z naslovom **Upravljanje z znanjem** me je najbolj pritegnilo predavanje predstavnice Mestne knjižnice Vantaa iz Finske. Predavateljica je predstavila knjižnico kot podjetje, ki se mora obnašati gospodarno. Preživetje vsakega podjetja je odvisno od tega, kako učinkovito poskrbi za svoje uporabnike; v najkrajšem času z najmanjšimi stroški. Knjižnice so sicer sofinancirane s strani države, a vseeno se morajo obnašati tudi po tem modelu, torej gospodarno. V mestni knjižnici Vantaa so se prenove lotili tako, da so najprej pregledali vse procese, ki jih izvajajo. Ugotovili so, kaj zavira razvoj. Izpostavila je primere, kot sta obdelava gradiva in transport. Kako so to rešili? Centralizirana obdelava gradiva, knjigomati za vračanje gradiva, premična zbirka ... Manj rutinskega dela prinaša tudi več zadovoljstva knjižničarjem. Zelo uspešni so tudi z aplikacijo Pocket library – knjižnica v žepu. Aplikacija je zasnovana za izposajo knjig brez fizičnega obiska knjižnice. Uporabnik si lahko izposodi knjigo tudi preko prijatelja. V projekt prenove so vključili vse zaposlene; skupaj so razmišljali o tem, kako bi rešili določene zastoje in težave. Ugotovili so, da je med pomembnejšimi rešitvami prav to, da so pravi ljudje zaposleni na pravih delovnih

mestih. Po prenovi so odstranili vse nenujne dejavnosti in se posvetili samo tistim, ki so res nujne in prispevajo k dodani vrednosti knjižnic tako svojim uporabnikom kot širši skupnosti prebivalcev. Celoten prispevek je dosegljiv na povezavi: <http://library.ifla.org/1653/1/230-nyberg-en.pdf>.

V sklopu predavanj **Kritična uporaba videa v digitalni dobi** je z naslovom prispevka **Medijska pismenost za znanstvenike** (delavnica) Attila Dávid Molnár (Centre for Science Communication and UNESCO Chair for Multimedia in Education) predstavil program izobraževanja, ki je namenjen znanstvenikom. To so delavnice, na katerih pisce znanstvenih prispevkov učijo posneti, urediti in objaviti kratke video posnetke z izvlečki. Poudaril je, da so te delavnice zelo uspešne, da pa je največji izziv znanstvenike sploh prepričati v to, da se posnamejo. Uspešnost udeležencev je zelo velika in skoraj vsi so po zaključeni delavnici pripravljeni na samostojne posnetke in objave. Postajajo pa taki posnetki nujni, saj jih zahteva vedno več znanstvenih revij. Nekatere terjajo zelo hitro odzivnost in sprejmejo prispevke le, če avtor skoraj sočasno pošlje tudi posnetek povzetka svojega prispevka. Zato je priporočljivo, da so znanstveniki usposobljeni, da samostojno posnamejo, uredijo in te posnetke tudi pošljejo. Prispevek je dosegljiv na spletnem naslovu: <http://library.ifla.org/1776/1/242-plank-en.pdf>.

V sklopu predavanj **Pismenosti** je bil zanimiv prispevek Nacionalne knjižnice Nizozemske z naslovom **Nizozemski pristop k povečanju pismenosti**. Predstavili so svoj projekt za povečanje pismenosti na Nizozemskem. Ukvarjali so se predvsem z moško populacijo mladostnikov. Tega so se lotili tako, da so k projektu pritegnili znane nogometaše, eden

od projektov je nosil naslov Score a book!, h kateremu so se zavezali nogometni klubi. Celotno besedilo prispevka je dosegljivo na spletni strani IFLE: <http://library.ifla.org/1759/1/138-langendonk-en.pdf>.

Udeležila sem se tudi sestanka predstavnikov zvez bibliotekarskih društev in Generalne skupščine. Upravni odbor IFLE nam je predstavil poročilo o delu zadnjih 12 mesecev, predvsem so nas seznanili z delom, ki so ga opravili pri projektu IFLA Globalna vizija. Predstavili so nam delavnice, ki so jih izvedli v različnih delih sveta in s katerimi so želeli pomagati pri določanju prihodnjih izzivov in priložnosti za knjižničarstvo kot tudi dejavnosti, ki jih morajo knjižnice začeti izvajati, da se bodo lahko prilagodile spremembam v družbi. Udeležence so seznanili z raziskavo, ki se je začela med samo konferenco, z naslovom Globalna vizija. Raziskava je bila izvedena v obliki ankete, ki je bila razposlana v države vseh kontinentov; vodjem, mladim raziskovalcem in knjižničarjem, z namenom, da pridobijo mnenja o tem, kakšna naj bi bila vloga knjižnic v prihodnje. Na osnovi rezultatov ankete bodo pripravili predloge, kako času globalizacije knjižnice še bolj povezati, da bodo močnejše.

Drugi projekt, ki so nam ga predstavili, pa je zanimiva aplikacija z zemljevidom sveta, kjer so zbrani podatki o knjižnicah v posameznih državah. Zemljevid je dostopen na spletni strani: <https://librarymap.ifla.org>.

Udeleženci konference smo pridobili veliko zanimivih in koristnih informacij, zato bi se rada zahvalila Narodni in univerzitetni knjižnici in Zvezi bibliotekarskih društev Slovenije, da sta mi omogočila obisk te mednarodne konference. ●

Ohranjanje kulturne dediščine in spodbujanje kulturnega razvoja: poročilo s konference

Alenka Bagarič, Irena Eiselt,
Urša Kocjan, Veronika Potočnik,
Sonja Svoljšak, Renata Šolar
Narodna in univerzitetna knjižnica

Beograd, 2. – 4. september 2017

Narodna biblioteka Srbije v Beogradu je ob sedemdeseti obletnici ustanovitve posebnih zbirk organizirala tridnevno mednarodno konferenco z naslovom Special Collections in the Context of Cultural Heritage Protection and Cultural Development Fostering / Посебне збирке у контексту заштите културне баштине и као подстицај културног развоја (<https://conference2017nls.wordpress.com/>) z namenom predstavitve, krepite sodelovanja in promocije posebnih zbirk ter njihove vloge v kontekstu ohranjanja kulturne dediščine in spodbujanja kulturnega razvoja.

Program je večinoma potekal v dveh vzporednih sekcijah, posamezni prispevki pa so obravnavali tako splošna strokovna vprašanja kot tudi sodobne vsebinske in tehnične izzive ter primere dobrih praks.

Po uvodnih pozdravih so konferenco odprli trije vabljeni govorniki: Anne Gilliland, Kristian Jensen in Vlatka Lemić. V svojih predstavitevah so razpravljali o tem, kakšno mesto zavzemajo posebne zbirke v knjižnicah, muzejih, arhivih, podjetjih, zasebnih domovih oziroma vsepovsod, kjer so bile, ali pa še bodo ustanovljene, kakšno mesto imajo v današnjem času in prostoru ter danes seveda izjemno pomembno tudi v virtualnem okolju.

Osrednji poudarek prispevka **Anne Gilliland** je bil na vprašanju »posebnosti« posebnih zbirk v knjižnicah v 21. stoletju, spregovorila pa je tudi o posebnih vlogah/nalogah, ki bi jih v (bližnji)

prihodnosti lahko pričakovale posebne zbirke v državnih, univerzitetnih in drugih knjižnicah ter v galerijah, knjižnicah, arhivih in muzejih (GLAM).*

Kristian Jensen, vodja vseh zbirk v British Library, je v svojem referatu predstavil načine, s katerimi skuša Britanska nacionalna knjižnica upravljati in razvijati svoje zbirke kulturne dediščine in s tem postati dostopna, smiselna in uporabna za različne cilje skupine. Razpravljal je tudi o tem, da je celotna zbirka Britanske nacionalne knjižnice del »svetovne knjižnice« in da lahko sodobne naravoslovne ali medicinske zbirke prav tako prištevamo k svetovni kulturni dediščini. Pri tem ne gre toliko za neposredne (meta)podatke o gradivu in zbirkah, ki jih knjižnice nudimo, temveč predvsem za način, kako se ti kažejo kot dokaz organiziranosti naše družbe.

*GLAM – akronim za galleries, libraries, archives, museums (galerije, knjižnice, arhivi in muzeji)

Poudaril je, da intelektualnega pomena in vrednosti posebnih zbirk, ne določamo v knjižnicah, ampak jo določajo naši uporabniki. Na ta način omogočamo različne poglede na kulturno dediščino ter s svojo objektivnostjo pozdravljamo pluralnost in tako olajšamo raznolike interpretacije kulturne dediščine oziroma kot pravi: »Verjamemo, da je kulturno ustvarjanje enega dela človeštva specifično za okoliščine njegove stvaritve, vendar je tudi izraz skupnega, univerzalnega in vsem razumljivega človeštva.« To sicer ne pomeni, da ustanove, v katerih hranimo posebne zbirke nimamo določenih okvirjev in prednostnih nalog, saj si prizadevamo predvideti potrebe in interese na nacionalni in mednarodni ravni, ki so bodisi kvantitativno ali specifično pomembni.

Vlatka Lemić je predstavila sodobne trende in pobude na področju medinstitucionalnega sodelovanja v smislu pravnega, institucionalnega in strokovnega sodelovanja ter predstavila najpomembnejše arhivske projekte.

Razlog za obstoj posebnih zbirk je sicer po mnenju večine predavateljev na konferenci večplasten. V prvi vrsti posebne

»Verjamemo, da je kulturno ustvarjanje enega dela človeštva specifično za okoliščine njegove stvaritve, vendar je tudi izraz skupnega, univerzalnega in vsem razumljivega človeštva.«

zbirke predstavljajo nabor materialne kulturne dediščine, ki je bila z nekim namenom (začetki zbiranja tematskih zbirk predmetov segajo kar najdlje v zgodovino človeštva) opredeljena kot skupina, množica ali zbirka. Za razvoj in nadaljnje življenje posebnih zbirk je bilo izjemno pomembno obdobje razsvetljenstva, saj so v tem času zasebne zbirke postajale vedno pogostejše in vedno bolj javno dostopne. Da bi omenjene zbirke, ki so se večinoma oblikovale v 18. in 19. stoletju čim širše in čim bolj učinkovito dosegle tudi današnjo javnost, so govorniki poudarili predvsem njihovo ohranjanje za raziskovalne namene ter v ospredje postavili njihovo ponovno (pre)oblikovanje, kuriranje ter omogočanje njihove dostopnosti za različne profile javnosti, pa tudi njihovo umestitev v virtualni prostor.

Izpostavile bi tri prispevke, ki smo jih na konferenci predstavili udeleženci iz dveh slovenskih knjižnic. Enota posebnih zbirk Narodne in univerzitetne knjižnice se je na konferenci predstavila z dvema prispevkoma.

Alenka Bagarič, Irena Eiselt, Helena Janežič, Urša Kocjan, Veronika Potočnik, Marijan Rupert, Sonja Svoltšak in Renata Šolar smo s prispevkom *Primary GLAM Resources as Digital Didactic Materials „The Ivan Cankar Digital Classroom Project“* predstavili pilotni projekt, ki smo ga v Enoti posebnih zbirk NUK zasnovali v okviru priprav na počastitev 100. obletnice Cankarjeve smrti v letu 2018. Osrednji cilj projekta je vzpostavitev sodelovanja med različnimi kulturnimi ustanovami (knjižnicami, muzeji, arhivi, galerijami), s podporo Ministrstva za kulturo in Zavoda RS za šolstvo z namenom, da bi digitalizirana

kulturna dediščina, ki jo hranimo v zgoraj omenjenih kulturnih ustanovah, ter jo kot nacionalni agregator e-vsebin s področja kulture zbira in ohranja NUK, nastopila tudi v vlogi učnih virov in orodij za poučevanje na osnovnošolski in srednješolski ravni. V ta namen smo pripravili osnutek pilotne zbirke na temo življenja in dela Ivana Cankarja, ki smo jo umestili na portal dLib: <https://www.dlib.si/html/cankar.html>. Projekt sledi smernicam Europeana Education (<https://pro.europeana.eu/what-we-do/education>).

Veronika Potočnik je s prispevkom *Small Print in National and University Library of Slovenia*, ki ga je pripravila s **Špelo Velikonja**, predstavila različne vidike strokovnega dela v Zbirki drobnega tiska in sive literature. Skozi evalvacijo in raziskavo je opredelila delovanje zbirke, zakonodajo, ki vpliva na pridobivanje gradiva, poudarila pa je tudi posebnosti zbirke v smislu objektivnega pogleda na zbiranje tovrstnega gradiva. Promocija gradiva je pri drobnih tiskih še posebej pomembna, saj založniki drobnih tiskov niso »klasični založniki«.

Prispevek *Cultural Heritage of Maribor Just a Click Away* sta pripravili **Vlasta Stavbar** in **Sandra Grajfoner** iz Univerzitetne knjižnice Maribor. Vlasta Stavbar je predstavila digitalni repozitorij UKM ter različne možnosti raziskovanja njegovih zbirk.

Večina predstavitev je bila izjemno zanimivih tudi zato, ker so se predstavljeni pogledi in vsebine nanašale na veliko različnih vrst posebnih zbirk oziroma ustanov, ki jih hranijo. Zastopane so bile pomembne narodne knjižnice pa tudi mestne in univerzitetne knjižnice

ter zbirke iz manjših muzejev ter raznih inštitutov. Izjemno poučni so bili referati, ki so predstavljali različne mednarodne raziskovalne konzorcije, na primer CERL in njihove projekte, kot tudi panelna diskusija o spletnem arhiviranju. Navdušujoče so bile predstavitve kolegic in kolegov iz Narodne biblioteke Srbije, ki so s svojimi referati prikazali, kakšno bogastvo ohranjajo, na kakšen način zainteresirana javnost lahko dostopa do narodne dediščine ter s kakšnimi strokovnimi in razvojnimi vprašanji so se srečevali v času svojega sedemdesetletnega delovanja.

Nenazadnje bi se zahvalile matični ustanovi, ki je podprla naše raziskave in udeležbo na konferenci, organizatorjem pa za odlično in izredno profesionalno organizacijo konference. Referati bodo v celoti na voljo, ko bo v prihodnjem letu izšel zbornik konference. ●

Razstava »Na pargamentu in papirju: rokopisi in tiski iz mariborskih zbirk«

Uršula Vimer Kovaček

Narodni muzej Slovenije
ursula.vimerkovacek@nms.si

Narodni muzej Slovenije – Metelkova,
8. december 2017 – 8. februar, 2018

■ Pontifikal (št. 32 NŠAM Ms 12) foto Lucija
Planinc

Članice in člani Sekcije za specialne knjižnice Zveze bibliotekarskih društev Slovenije smo si na povabilo njene predsednice, Barbare Kavčič, v torek, 30. januarja ogledali razstavo zanimivih primerkov rokopisnih in tiskanih knjig ter listin, ki jih hranijo v treh mariborskih ustanovah. Dragocene rokopise, prvotiske in nekaj listin nam je podrobneje predstavila avtorica razstave, izvrstna poznavalka knjižnega slikarstva, ddr. Nataša Golob.

Nadškofjski arhiv v Mariboru, Pokrajinski arhiv Maribor in Univerzitetna knjižnica Maribor so Narodnemu muzeju Slovenije za razstavo posodili 33 del iz svojih dragocenih

zbirk. V dveh prostorih so zagotovljeni ustrezni pogoji izpostavljenosti svetlobi ter drugim razmeram, da bo gradivo ostalo nepoškodovano in se bo po koncu razstave vrnilo v matične depoje.

Kot pojasni avtorica, tudi v katalogu k razstavi, gre za pisne spomenike, »ki zastopajo čas od sredine 12. stoletja do sredine 16. stoletja, kažejo pa slogovne in estetske poteze umetnostnih središč, ki so bila zaradi različnih razlogov povezana z našimi kraji in predniki. Nastali so v krajih od univerzitetnega okolja Pariza do papeške pisarne v Rimu, v kraljevskih rokopisnih delavnicah v Pragi, predvsem pa se ujemajo s tokovi v rokopisnem okolju sedanje Avstrije in Nemčije.«*

Najprej smo se seznanili s šolskimi knjigami, ki so služile v študijske namene, saj ponazarjajo težnje takratnih študentov, intelektualcev in razumnikov, da bi lahko razumeli ter komentirali grška in rimska klasična literarna dela ali pa doumeli logične strukture matematičnih vprašanj, pri čemer so si pomagali z drevesno obliko miselnih vzorcev.

Poglavitni pisni podlagi knjig in listin, ki so bile namenjene ohranitvi zaradi njene vsebine, dragocene vezave ali okrašeni zapisanega ali posebej dragocene vezave, sta bila pergament in papir. Vsak od njiju ima svoje fiziološke in mehanske lastnosti, ki dopuščata ali pa otežujeta njihovo uporabo in obdelavo.

Obdelavo pergamenta, poznanega že iz 2. tisočletja pr. n. št., so stalno izboljševali in izpopolnjevali v želji, da bi bil čimbolj enakomerne svetle barve. Včasih so ga natopili z različnimi barvili ali pa so ga belili s kreda na obeh straneh (listine iz papeške pisarne). Za potrebe tiskanja so potrebovali enakomerno debelino podlage. Ddr. Nataša Golob nam je pokazala najstarejši pergamentni prvotisk, hranjen v Sloveniji: Konstitucije papeža Klemna V., ki ima skoraj bele pergamentne pole. Pergament je bil skozi vso zgodovino uporabe zelo drag material, saj je bilo potrebno za en izvod rokopisnega dela uporabiti kožo pol stotinj drobnice.

Tudi papir je bil v razvoju deležen mnogih tehnoloških izboljšav, nekatere od njih

pa so pri evropskih prepisovalcih zaradi tehnike zapisa povzročile nove zagate. Gladili so ga s klejnimi premazi. Papir je bil z vpeljavo enotnih mer papirne pole uporabnejši za tisk, za slikarje in iluminatorje inicial pa ga je bilo treba »zapreti« s premazi, da so nanj lažje risali in slikali motive in zapleteno okrasje. Ravno premazana mesta pa so včasih povzročila nagubanost podlage. Papirničarji so okrog leta 1275 papirne pole že zaznamovali z vodnim žigom, ki je vseboval oznako datuma izdelave ter oznako papirnega mlina. Znano nam je že, da so natisnjene in zvezane knjižne bloke brez platnic prevažali zvite v neprodušno zatesnjenih sodih, prav tako pa so poskrbeli tudi za transport papirnih pol.

Ogledali smo si nekaj primerkov knjižnih vezav. Njihovo trdnost in trajnost so v 9. stoletju izboljšali z vezavo preko hrbtnih trakov – vezic, ki so jih gosto obšili. Vezice so bile nato pritrjene v platnice, na hrbtih knjig so bile na tem mestu izbokline. Med razstavljenimi knjižnimi bloki smo si lahko ogledali lepo okrašene platnice. Nekatere so bile okrašene s simbolnimi oblikami. Podobe in okras nanje so po želji naročnika lahko vtisnili tudi s pečatnimi ploščami. Razstavljen je bil tudi lep primer usnjereza, ki ima na platnici urezano leto izdelave (14)82.

Končno smo prišli na področje inicial in drugih risarskih mojstrov, ki so med srednjim vekom in renesanso krasili kodekse in prve tiskane knjige,

kjer nam ddr. Nataša Golob lahko najbolj znanstveno poglobljeno in obenem z vso ljubeznijo predstavi značilnosti te umetnosti. Ob ogledu razstavljenih knjižnih del ter izpostavljenih reprodukcijah fragmentov knjižnega slikarstva nam je predstavila značilnosti posameznih inicialnih slogov glede na obdobje nastanka oziroma na pokrajino, od koder je izvirala. Na razstavi smo videli lombarde, ozke in visoke iniciiale, v enotni modri ali rdeči barvi, ki so bile v uporabi do konca 15. stoletja. Obdobje romanike so zaznamovali dodatki k inicialam v obliki obrobniht črt z zobci, izrastki ter včasih z zaključnimi vejicami ali cvetovi. Take črte s fantazijskimi vzorci so vse bolj zapolnjevale tudi proste robove okoli besedila. Avtorica razstave nas v katalogu seznaja, da je za takšne iniciiale, ki so vsebovale cvetlicam podobne elemente in so prevladoval v francoskih rokopisih okrog leta 1200, obveljal izraz ocvetličena iniciala ali ocvetličen okras »fleuronné«, ki pa ni povsem ustrezen, saj opisuje le tak slog inicial, širši izraz »nitasta iniciala« pa obsega vse vzorce tega stila.

Risarske iniciiale pravih mojstrov so posnemale umetelnost slikarjev in za njimi niso zaostajale. Skromnost barv jih pri ustvarjalnosti ni ovirala, ampak jim je nudila možnost za dodelanost detajlov (cvetovi, plodovi, brsti ...). V italijanskih rokopisih in prvotiskih opazimo okras, katerega glavni element je bilo vzporedno črtovje, podobno notnemu črtovju in mu rečemo, strunski ornament s čipkasto

■ Naša gostiteljica je še posebej ponosna na lepo okrašeno knjižno vezavo knjigoveza Ulricha Schreiererja, ki je na željo cesarja Friderika II. Habsburškega s pečatniki okrašeno usnjeno platnico dodatno okrasil še z belo, modro in zeleno barvo, tako da je nastal vtis »preproge«. Kot nam je povedala, so do njene najdbe tega primerka, mislili, da imajo edini primerek na vsem svetu le na Dunaju.

risbo. Tako sta okrašeni razstavljeni listini iz vatikanske pisarne. 14. stoletje uvede tudi nov slog kadelne iniciale. »Beseda »kadela« pomeni potezo s široko prirezanim peresom, ki ni nič drugega kot fantazijski okras iz kratkih potez, sestavljenih v osmice, zanke ali pletivo«.* Gre za preprosto škatlasto obliko, v katero so včasih dorisali kakšno upodobitev. Dopolnjevanje debelih in tankih potez je v kadelni iniciali je postalo prevladujoč stil še vse do 17. stoletja.

Naša gostiteljica nas je opozorila na izredno dovršenost in enovitost v ornamentiki Fustovega mojstra, ki je delal v Mainzu. Njegov slog, pri katerem si je verjetno pomagal tudi s šablonami, se več let ni spreminjal, zanj so bili značilni ostrorobi listi z neenakomerno razprtimi vrhovi.

Osupnil nas je tudi okras v rokopisu s Sentencami Petra Lombarda, kjer se v črkovnem polju med okrasjem skrivajo tudi rožnat panter, modra papiga in bela čaplja. Ta iniciala je izdelana okoli leta 1170 in spada v pontignyjski slog. Tudi v drugih inicialah je bilo notranje polje pogosto obogateno s slikarsko upodobitvijo, povezano z vsebino dela. Avtorica razstave pa je izpostavila primer donacijske upodobitve, kjer je naslikan prizor izročitve darila papežu. Tu gre za samostojno slikarsko delo – miniaturo, iniciala I v obliki olistanega stebriča, pa je levo od miniaturne slike.

Občudovali smo tudi cvetlično-listni okras v Pontifikalu, ki ga na spodnji margini dopolnjuje podoba zmaja z modrimi krili. Gre za primer češkega knjižnega slikarstva, ki se je s svojimi upodobitvami fantazijskih bitij razmahnilo po letu 1365.

Seznani smo se tudi z primeri knjižnega slikarstva v slogu Johannaes Bämleja, ki se je uveljavil okoli leta 1465 v Augsburgu, saj so ga posnemali tudi drugi slikarji. V rokopisnem misalu lahko opazimo obrobe iz zelenih palic, previjajoče se vitice, fantazijske cvetove, katerih oblike posnemajo ptice. Slog se je prenesel celo na tiskano ornamentiko.

Zaključek razstave je namenjen oblikovanju nekaterih prvin današnjih tiskanih knjig, ki so prve oblike današnje podobe dobili ob prehodu med rokopisi in tiskano knjigo. Razmerje med višino in širino strani je še vedno blizu zlatemu rezu. Dobili smo tipografijo, ki je še vedno v veljavi. Uveljavilo se je številčenje listov in strani ter oznaka poglavij. Knjižni slikarji in risarji so poskrbeli, da so prve tiskane naklade omejenemu številu primerkov s svojimi mojstroviniami vtisnili edinstvenost in umetnost, ki pa jo je bilo potrebno dobro plačati.

Začetek rokopisov z »Incipit liber« z dodanim naslovom in avtorjem dela je nadomestil zapis naslova na predlistu, kasneje pa se je iz tega oblikovala naslovna stran z naslovom dela in imenom avtorja ter drugimi pomembnimi podatki. Tudi sklepni del rokopisa, kjer so nekateri prepisovalci napisali svoje ime in letnico prepisa, je doživel preobrazbo. V tiskanih knjigah se je uveljavil kolofon, kjer je bilo navedeno ime tiskarja, ki je bil pogosto sočasno založnik ter kraj in leto izida.

Razstava ter odlično vodstvo gospe ddr. Nataše Golob sta obogatila moje že kar luknjičavo poznavanje najstarejših knjižnih zakladov in njihovih likovnih prvin, kot sem jih spoznala med predavanji pri predmetu Kodikologije v času študija bibliotekarstva.

Če ste priložnost za ogled rokopisnih in tiskanih biserov iz treh mariborskih knjižnic zamudili, vas vabim, da si preberete in ogledate katalog, ki je izšel ob razstavi in je na prodaj v Muzejski trgovini Narodnega muzeja Slovenije. ●

*Golob, Nataša, 2017: Na pergamentu in papirju: rokopisi in tiski iz mariborskih zbirk. Ljubljana: Narodni muzej Slovenije

Roman Rozina

Mestna knjižnica Grosuplje
Enota Ivančna Gorica
roman.rozina@gro.sik.si

Od kvantitete h kakovosti

Nekateri vidiki poslanstva referenčnega knjižničarja na primeru dobre prakse

Splošne knjižnice imajo velik privilegij, da so njihovi uporabniki vseh starostnih skupin, kar omogoča široko paleto ciljno usmerjene dejavnosti, še več: knjižničarji lahko svojim obiskovalcem posredujejo vrednote, ki so zapisane v različnih dokumentih, npr. v strategijah ipd. Ena od temeljnih vrednot, povezanih s knjigo in branjem, je gotovo zvišanje bralne kulture, so pa še druge, o katerih bomo spregovorili v nadaljevanju. Prispevek se bo omejil na delo referenčnega knjižničarja, ki ima v teh turbulentnih in v marsičem negotovih časih veliko in pomembno poslanstvo: skozi svoje delo posredovati vrednote, ki lahko uporabnikom pomagajo h kakovostnejšemu življenju.

Knjižničarji smo vedno znova pred izzivom, kako našim obiskovalcem ponuditi knjige, ki imajo v sebi nekaj več: to so leposlovni pa tudi neleposlovni biseri, ki so (glede na povratne informacije) našim strankam pomagali oz. pomagajo v njihovih raznovrstnih potrebah: kako živeti zadovoljno in sproščeno, sočutno, skratka polno na različnih bivanjskih področjih: sprejemati sebe in sočloveka, kako se znajti v življenjskih preizkušnjah (npr. v bolezni, ob izgubi ljubljene osebe ...) in v praktičnih dilemah (kako npr. pomagati otroku z disleksijo in drugimi učnimi težavami), kateri roman izbrati, da bo dopust sproščujoč ali pa tudi duhovno bogat ... Poti, na katerih se srečata referenčni knjižničar in bralec v iskanju pravih knjig (marsikdaj tudi uporabnik svetuje knjižničarju), so različne, možnosti so skorajda neomejene. Poglejmo, kaj je v zvezi s tem novega v Mestni knjižnici Grosuplje - Enoti Ivančna Gorica.

S pojavom portala Dobreknjige.si pred nekaj več kot tremi leti je svetovalno delo naš knjižničarjev dobilo nov zagon: naši bralci lahko izberejo kakovostno knjigo preko spletnega portala ali pa si (v Enoti v

Ivančni Gorici) pomagajo s fascikloma, v katera s sodelavko prispevava natisnjene kopije najinih vnosov v Dobreknjige.si. Ta dodatna ponudba se je zelo prijela in uporabniki radi brskajo po najinih vnosih.

Konec lanskega leta, ko je knjižnica v Ivančni Gorici pridobila dodatne prostore, pa se je pokazala še ena možnost - kot pomoč pri našem svetovalnem delu. Na policah z napisom "Tudi te so dobre" se sedaj nahajajo dobre knjige po izbiri knjižničarjev: bodisi so to knjige s portala Dobreknjige.si bodisi druga (tudi neleposlovna) dela, ki naših uporabnikom olajšajo pot do kakovostne bralne izbire. Ta nova ponudba, ki je sicer v Mestni knjižnici Grosuplje stalnica že precej časa, je hitro postala zanimiva za tiste naše obiskovalce, ki bodisi nimajo časa za iskanje knjig po policah ali pa raje zaupajo bralnemu nasvetu knjižničarjev, ki imamo sedaj lažje delo, saj so dobre knjige zbrane na enem mestu. Ob tem pa velja nenapisano pravilo, da knjižničar lahko kompetentno svetuje samo tiste knjige,

ki jih je sam prebral. Zelo pomembno se nam zdi, da zaposleni ne sedimo ves čas za pultom, ampak se stranki, če le imamo čas, posvetimo, jo peljemo do polic in ji svetujemo. Po mojih izkušnjah to obiskovalcem veliko pomeni, saj tako dobijo hitro in kakovostno storitev, predvsem pa dobro knjigo, ki jim lahko (kar dobro vemo) odpre nova obzorja in v časih dobesedno spremeni življenje. Po pravi knjigi ob pravem času se lahko v človeku zgodi velika sprememba, ki je ponavadi v bolj pozitivnem pogledu nase, na sočloveka in na svet. Če pa se to zgodi po nasvetu knjižničarja, je pa to sploh tako velika stvar, zaradi katere je naše delo dragoceno poslanstvo. Pa še nekaj bi izpostavil: ob najrazličnejših tehnoloških dosežkih, ki so del knjižnične dejavnosti in so se izkazali kot potrebni in koristni (iskanje gradiva, rezervacije, podaljševanje gradiva prek Cobissa ter druge spletne knjižnične storitve) se mi zdi izrednega pomena, da uporabnik fizično pride v knjižnico, kajti samo tako lahko pride do osebnega stika in prek referenčnega pogovora do kakovostnega bralnega izbora, ki preko spleta ni možen v taki obliki. In še dlje lahko gremo: če uporabnikov ni v knjižnico, jih je potrebno poiskati tam, kjer so: v vrtcih, šolah, društvih ... vse z namenom, da na koncu sami pridejo v knjižnico. Tovrstne dejavnosti v smislu proaktivnosti* knjižničarji tudi izvajamo (npr. akcija »Ze berem sam« za drugošolce, pri kateri sodelujemo z osnovnimi šolami).

*Več o značilnostih proaktivne knjižnice glej v Strokovnih priporočilih in standardih za splošne knjižnice (za obdobje 2018-2028).

Knjižničarji na eni strani odgovarjamo na potrebe naših strank, po drugi strani pa z načrtnim svetovalnim delom in drugimi dejavnostmi potrebe tudi ustvarjamo, s čimer še posebej pripomoremo k dvigu bralne, splošne in tudi srčne kulture.

Še nekaj besed o knjigah, ki si zaslužijo, da pridejo na police "Tudi te so dobre". Dejstvo je, da vse knjige v zalogi katerekoli splošne knjižnice v Sloveniji (tudi naši) niso kakovostne. Že če jih presejemo skozi sito založniških standardov (gl. knjigo *Založniški standardi: kakovostno izdajanje knjig v Sloveniji*, 2017), je to hitro jasno. Nekatere knjige iz knjižničnega fonda po svoji kakovosti izstopajo: to so nagrajena knjižna dela (npr. kresniki pri odraslem leposlovju ali pa zlate hruške pri mladinskem leposlovju) ali pa knjige s posebno vsebino, ki bralcem odpira nova obzorja, jim pomaga s pozitivnim pogledom na svet, v njih prebujajo vrednote, kot so čut za sočloveka, pravičnost, domoljubje ipd. Naj se za potrebe tega prispevka osredotočim predvsem na knjige, ki izpovedujejo domoznansko in širše domovinsko (samo)zavest, ki jo pri Slovencih tako manjka. Ena od takih del je po mojem mnenju *Slovenologija* (2017) Noaha Charneya, Američana, ki že nekaj let živi pri nas in Slovenijo opisuje s presežniki, kar si naša domovina v marsičem zasluži, pa se tega Slovenci sami ne zavedamo dovolj. Seveda je marsikaj v omenjeni knjigi diskutabilno in odziv bralcev na to delo je različen, kar se je pokazalo tudi na našem bralnem klubu: vendar pa se je razvila zelo zanimiva diskusija, ki je razkrila marsikateri vidik Charneyevega dela. To samo pomeni, da se je o prebranih knjigah koristno pogovarjati, za kar je okolje knjižnih klubov v splošnih knjižnicah zelo primerno. Kakorkoli že: potrebno je brati in svetovati knjižna dela, ki vidijo v Sloveniji in Slovencih predvsem lepo in dobro, kar je prepričljivo izpovedal Ivan Cankar v svojem *Kurentu*, s katerim je postavil literarni spomenik naši domovini, ali pa v novejšem času Tone Partljič o

krajih svojega otroštva v romanu *Nebesa pod Pohorjem* (2016). Če poslušamo vsakodnevne novice, ki se osredotočajo predvsem na tisto, kar v Sloveniji ni dobro, si lahko ustvarimo enostranski (torej negativen) pogled na Slovenijo in Slovence. Zato imamo knjižničarji pomembno nalogo, da spodbujamo domoljubje v najlahtnejšem pomenu te besede – in sicer s svetovanjem knjig, ki odstirajo lepote dežele pod Triglavom, njeno bogato kulturno zgodovino in ustvarjalne in sposobne Slovence, ki so skozi zgodovino in danes dokaz, da smo kljub številčni majhnosti sposobni (tudi v svetovnem merilu) nadpovprečnih dosežkov. Seveda se je potrebno zavedati tudi drugih (manj razveseljujočih) vidikov naše domovine (tudi v *Slovenologiji* jih je nekaj navedenih), kar se lahko poučimo tudi iz knjig (ki so običajno manj populistične od medijev), vendar je ključnega pomena, da pozitiven pogled prevlada.

V zgoraj omenjenem kontekstu ima posebno mesto domoznanska literatura. Občina Ivančna Gorica, ki jo pokriva naša knjižnica, leži na pravi kulturnozgodovinski zakladnici, ki je glede na geografski obseg območja in število prebivalcev prava redkost, če že ne unikum v slovenskem prostoru. Na teh tleh je v halštatski dobi živelo znamenito virsko mesto, kasneje je tukaj nastal znameniti stiški samostan, ki je bil dolga stoletja versko, kulturno in gospodarsko središče Dolenjske (tu so nastali stiški rokopisi iz 12. stoletja in znameniti Stiški rokopis iz 1428. leta); kasneje se je v naših krajih rodila ali delovala vrsta velikih osebnosti iz sveta kulture: Janez Čandek, Miha Kastelic, Janez Cigler, Josip Jurčič, Anton Tomšič idr. Naša knjižnica hrani veliko domoznanskega gradiva o naših

znamenitih ljudeh in krajih, zato je prav, da to literaturo dobro poznamo najprej knjižničarji in jo potem svetujemo našim uporabnikom, ki lahko marsikatero domoznansko delo najdejo tudi na policah z napisom "Tudi te so dobre". S tem lahko povečamo domoznansko (samo)zavest naših občanov, kar je gotovo eno od pomembnih poslanstev nas knjižničarjev. To prizadevanje gre v smer, ki je zapisana tudi v najnovejših *Strokovnih priporočilih in standardih za splošne knjižnice* (2018-2028), ki še posebej poudarjajo pomen potreb lokalnega prebivalstva. V tem dokumentu je v zvezi s tem zapisano tudi tole: "Splošna knjižnica je s proaktivnim delovanjem dejavnik razvoja lokalne skupnosti in daje poudarek na ugotavljanju in predvidevanju potreb prebivalcev v lokalni skupnosti" (str. 5). Glede na zgoraj omenjene zaklade kulturne dediščine v naši občini je, kot rečeno, pomembno poslanstvo knjižnice v Ivančni Gorici tudi v tem, da ozavešča svoje uporabnike o bogati kulturni dediščini s svojo domoznansko dejavnostjo, ki poleg ostalega vključuje tudi svetovanje domoznanskih del. Knjižničarji si namreč želimo ozaveščenih občanov oz. državljanov: to so predvsem tisti, ki znajo videti dobro v sebi, drugih in v svojem okolju (kar nujno pomeni poznati tudi kulturno dediščino le-tega) in tako ne morejo biti lahek plen medijskih in drugih manipulacij. Na tem področju imamo slovenski splošni knjižničarji veliko nalogo.

Še misel glede vpliva, ki ga ima naša knjižnica prek knjig na policah "Tudi te so dobre". Številčno gledano gre za zelo majhno zbirko, s katero ni mogoče ustvariti velike izposoje, ki bi se odrazila v statistiki na koncu leta, torej v kvantiteti. Vendarle pa lahko te knjige dosežejo

velik vpliv v življenju posameznikov, česar se ne da izmeriti na tradicionalen način. Kot je zapisano v zadnjih *Strokovnih priporočilih in standardih za splošne knjižnice*, je potreben »premik od prevladujočega kvantitativnega h kvalitativnemu spremljanju knjižnične dejavnosti, s poudarkom na ugotavljanju vpliva knjižnice v lokalnem okolju in posameznikovem življenju. / ... / v ozadju tega premika je preprosto razmišljanje, da vedno višje ne moremo, lahko pa zagotovo posežemo vedno globlje« (str. 3).

V skladu z zgoraj povedanim gre tudi nabava gradiva: odločili smo se, da dokupimo več izvodov tistih knjig (leposlovnih in poučnih), za katere menimo, da bodo našim bralcem pomagale pri njihovi osebnostni rasti in pozitivnem pogledu nase, na sočloveka, na domače okolje – tako na ravni občine in države. Verjamemo namreč, da so to vrednote, ki jih lahko knjižnica širi s svojim svetovalnim delom. Ob tem pa se zavedamo, da je vsak knjižni izbor naših uporabnikov legitimen, zato bodo naše knjižnične zbirke še naprej vsebinsko pestre oz. raznovrstne, saj so potrebe naših bralcev različne: od sprostitve z bralnimi uspešnicami po napornih vsakodnevnih aktivnostih do dela na sebi s pomočjo zahtevnejše literature. Knjižničarji torej na eni strani odgovarjamo na potrebe naših strank, po drugi strani pa z načrtnim svetovalnim delom in drugimi dejavnostmi potrebe tudi ustvarjamo, s čimer še posebej pripomoremo k dvigu bralne, splošne in tudi srčne kulture. ●

Literatura:

Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice (za obdobje 2018–2028): http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/Direktorat_za_kulturno_dediscino/Knjižnicna_dejavnost/2017/NSKD_PRIPOROCILA_splosne_knjiznice_2017.pdf

"Knjižnica tudi stičišče med ljudmi, ki ustvarjajo na različnih področjih"

Intervju s prof. dr. Jadranom Lenarčičem

Silva Novljan
silva.novljan@gmail.com

Znanje, ustvarjalnost, inovativnost ter odprtost do novih in prebojnih idej postajajo drugorazredne vrednote, navajate v najavi okroglice. Kako vidite kot direktor institutske knjižnice vlogo knjižnic pri tem oziroma v družbenem razvoju?

Podobna vprašanja odpiramo tudi znotraj Instituta glede nadaljnega razvoja naše knjižnice. S skokovitim razvojem informacijskih tehnologij v zadnjih letih, s pospešeno digitalizacijo se profil knjižnice korenito spreminja, nikakor pa se ne zmanjšuje njena vloga. Knjižnica postaja center, ki ni le tehnologija zbiranja in hrambe gradiv ter posredovanja uporabnikom. Prav z vidika ustvarjalnosti pa bo bodoča knjižnica morala prevzeti tudi vlogo multimedijskega stičišča, kjer se bodo srečevali in komunicirali ljudje različnih strok, znanstveniki, umetniki, posamezniki, intelektualci.

Kakšen prispevek daje knjižnica vašemu institutu?

Naša knjižnica deluje pod naslovom znanstveno-informacijski center, kar kaže na širino dejavnosti, ki jih opravlja. V centru, ki mu vsi rečemo le knjižnica, se dela še marsikaj drugega, pomembnega za raziskovalno delo, kot je bibliometrika, urejajo se in pripravljajo za tisk različne publikacije, snemajo in hranijo fotografska gradiva. Pri tem je zanimiva vloga čitalnice. V mojih mladih letih smo raziskovalci iz laboratorija pobegnili v čitalnico kot v nekakšen študijski hram,

kjer te je že samo okolje sililo v studiozen in sistematičen način prebiranja literature. Pričakoval sem, da bodo novi časi čitalnici odvzeli to funkcijo, nasprotno pa se vloga čitalnice še krepi. Kar kaže v prid mojemu poudarku na srečevanju in izmenjavi, nekakšnemu skupnemu navdihu.

Je knjižnica periferija vaše ustanove ali središče? Dela za institut ali z njim?

Knjižnica je eden od temeljnih infrastrukturnih centrov, ki nudi raziskovalcem in ustanovi vrsto uslug, brez katerih si dela na Institutu ni mogoče zamišljati. Pravzaprav je podlaga našega raziskovalnega dela ter se zato razvija skupaj z Institutom. Žal bi za to, da bi postala resnično povezovališče, potrebovali pomembna investicijska sredstva, saj bi morali poleg knjižnice združiti multimedijske prostore, družabne prostore ipd. Dandanes pa kaj takega, na žalost, presega naše minimalistične načrte investicij, pri katerih imajo prednost skoraj vedno le raziskovalni laboratoriji.

Kakšen odnos ima vaša knjižnica do ustvarjalnosti, ga prepoznate, lahko ovrednotite njeno delo, učinke?

Kot sem že navedel, pričakujem, da bo z razvojem knjižnica nekoč postala ne samo informacijsko središče, temveč tudi stičišče med ljudmi, ki ustvarjajo na različnih področjih. Ta funkcija je izredno pomembna, saj diverziteta in izmenjava prispevata k nastajanju novih zamisli in predstavljata enega

od temeljev ustvarjalnega okolja. Knjižnica bi morala v prihodnosti postati prostor, ki bi prepoznaval in spodbujal ustvarjalnost. Žal na tem področju zaostajamo preprosto zaradi tega, ker nimamo primerne infrastrukture. Imamo pa precej zamisli, ki pa še čakajo na ugodnejše čase.

Promovira knjižnica dosežke ustanove, tudi zunaj nje, z več oblikami kot le z bibliografijami zaposlenih in vnašanjem njihovih del v Cobib?

Naša knjižnica izdaja nekaj rednih publikacij, kot je zelo zahtevno letno poročilo Instituta, ter pomaga pri drugih aktivnosti, vezanih na popularizacijo naše ustanove in znanosti v širšem. Sem sodi vse fotografsko gradivo, podpora pri vzdrževanju spletne strani in drugih družbenih omrežij in še kaj. Je tesno povezana z našo službo za stike z javnostmi.

Uresničuje knjižnica zaposlenim poleg želja tudi njihove potrebe, je tudi prostor idej, spodbujanja?

V manjši meri, saj za to nima pravih možnosti. No, potrebno pa je vedeti, da raziskovalci preživijo pretežno del svojega dneva v laboratorijih in da večji del druženja in izmenjave s kolegi opravijo tam. Knjižnica ima trenutno pomembno vlogo, da podpira, čim bolj potihno in učinkovito, izvajanje raziskovalne dejavnosti. In to naš znanstveno-informacijski center tudi počne.

■ Pogovor z direktorjem Instituta "Jožef Stefan" prof. dr. Jadranom Lenarčičem je spodbudila okrogla miza: Intelekt na robu družbe, ki jo je moderiral intervjuvanec v okviru 26. dnevov Jožeta Stefana, 20. marca 2018. Foto: Marjan Smerke

Ali je nujno, da ima knjižničar informator v vaši knjižnici poleg bibliotekarskega znanja tudi znanje fizike oziroma druge, programu instituta ustrezne vede?

Vsekakor je ugodno, da ima knjižničar tudi druga znanja in, če je možno, konkretno osebno izkušnjo tudi v raziskovalnem delu, pri nas še posebej na področju naravoslovja ali tehnike. Sedanji vodja naše knjižnice je dejansko doktor fizike, tako da obvladuje širše aspekte delovanja informacijskega centra in zlahka komunicira z raziskovalci ter vodi različne interne projekte. Njegovo delo je visoko strokovno in multidisciplinarno.

Pogled na gradnjo NUK

Bom med najbolj srečnimi, ko bom videl začetek gradnje. Ne poznam podrobnosti projekta, upam pa, da bo prinesel širino in odprtost, ki ju Slovenci še kako potrebujemo. Imam pa občutek, da nisem tisti, ki bi moral o tem govoriti, ker lahko večino svojih intelektualnih potreb uresničujem v okolju, kjer delam. O tem bi moral govoriti nekdo, ki takega okolja nima dnevno na razpolago, in bi mu nova NUK odpirala vrata v intelektualni prostor. Naj zaključim s tem, da sem prepričan, da imamo vsi ljudje ustvarjalni potencial in da je ustvarjalnost nalezljiva. Zato moramo graditi okolja, kjer se lahko prenaša.

Hvala in čimkrajšo pot med najbolj srečne zaradi gradnje nove stavbe NUK. ●

Projekt Rastem s knjigo kot piarovska in zagovorniška dejavnost knjižnic

Anton Brlan

Mestna knjižnica Ljubljana
anton.brlan@mklj.si

Promocija branja je ena temeljnih dejavnosti in pomemben del poslanstva knjižnic, zato je dobrodošel vsak projekt ali katerakoli dejavnost, ki jo v povezavi s promocijo branja organizirajo posamezniki in družbeno pomembne institucije. Projekt Rastem s knjigo (v nadaljevanju RSK), ki ga že od leta 2006 vodi Javna agencija za knjigo (v nadaljevanju JAK), zagotovo sodi med uspešne, predvsem pa lahko rečem, učinkovite poskuse, kako mlade privabiti v knjižnice in jih navdušiti za branje.

V prispevku želim predstaviti izvajanje RSK v Mestni knjižnici Ljubljana v enoti Knjižnica Otona Župančiča in ga postaviti v kontekst piarovske in zagovorniške dejavnosti knjižnic v smislu pridobivanja novih članov in spodbujanja bralne kulture med mladimi. V MKL opažamo namreč močan upad obiska mladih bralcev, ki se izobražujejo v srednjih šolah in gimnazijah, zato bi radi napravili konkretne premike k izboljšanju te situacije. Če so mladi v rani mladosti in še pozneje v času osnovnošolskega izobraževanja redni obiskovalci knjižnice, pa najsi gre za tip splošne ali pa šolske knjižnice, bibliotekarji ugotavljamo, da v času srednješolskega izobraževanja njihov obisk precej upade. Razloge lahko iščemo v pomanjkanju časa, ki ga mladi porabijo za učenje, razvoju novih tehnologij in internetu, ki jim predstavlja pomemben in v mnogih primerih edini vir informacij, morda pa tudi v preprostem dejstvu, da se mladim še takrat, ko imajo čas na razpolago, preprosto ne da posegati po knjigah. Saj branje navsezadnje zahteva svoj čas, umiritev, poglobitev v vsebino knjige, vse to pa je danes, ko prevladuje uporaba interneta in z njim povezanih socialnih omrežij, dokaj »dolgočasno in nezanimivo« za mladega človeka. Zanimanje za knjižnice se zopet poveča v času študija, mi pa želimo mlade navdušiti

za obiskovanje knjižnic prav v tem občutljivem najstniškem obdobju.

Izvajanje RSK v Mestni knjižnici Ljubljana

RSK pri nas smatramo že za pravo dejavnost, saj ga izvajamo od leta 2010 in pri tem mlade navdušujemo za branje in obiskovanje knjižnic. Sodelujemo s številnimi srednjimi šolami in gimnazijami v Ljubljani in v dogovoru s profesorji organiziramo obisk posameznih razredov. Običajno jim na teh srečanjih v dobri uri predstavimo našo dejavnost in sistem knjižnic v Sloveniji. Podrobneje jih seznanimo z delovanjem MKL in uporabo COBISS sistema, kar nekaj časa pa posvetimo tudi pogovoru o branju. Pri tem je pomembno, da ne gre za neko suhoparno predstavitev različnih vrst branja in različnih bralnih metod, temveč jim s konkretnimi primeri iz naše prakse ponazorimo, kako pomembna človekova dejavnost je branje, čemu vse koristi in kako ločiti kvalitetno literaturo od manj kvalitetne ali celo nekvalitetne. Odziv mladih je presenetljivo pozitiven, kar kaže na eno pomanjkljivost v izobraževalnem sistemu – pogovora o tovrstnih temah v šolah je premalo. Branje kot prostočasna dejavnost, ki človeka notranje bogati, mu daje široko

razgledanost in mu odpira nova duhovna obzorja, se preveč umika branju, pri katerem gre za učenje ali študij ali pa za neko obveznost kot je npr. domače branje. O tem nam dijaki večkrat potarnajo in zanimivo je poslušati odgovore na naša vprašanja o njihovem razumevanju branja, pri katerih se kaže želja dijakov, da bi imeli več možnosti izražanja lastnega mnenja, svojih pogledov na prebrano literaturo, pri čemer pa bi se verjetno krepila tudi sposobnost ustvarjalnega in dobro argumentiranega izražanja lastnih stališč in pogledov na prebrano. Vendar je to že področje, ki je potrebno širše obdelave z različnih aspektov, se pa nedvomno navezuje na izvajanje RSK pri nas.

Obisk dijakov zaključimo s sprehodom po knjižnici in z ogledom posameznih oddelkov, z veseljem pa se malo dlje pomudimo ob Župančičevi pominski zbirki Mestnega muzeja Ljubljana, ki nam jo je muzej posodil z namenom, da si jo ogleda čim več obiskovalcev. Našega slavnega pesnika tako spoznamo na malce drugačen način, saj zbirka predstavlja njegovo stanovanje, osebne predmete, literarna dela in risbe, ki jih je ustvaril. Ob zaključku dijaki dobijo v dar knjigo JAK, ki so jo za tisto leto izbrali na javnem razpisu. Tokrat je to delo *Planet, ki ne raste* naše priznane znanstvenice in okoljevarstvenice dr. Lučke Kajfež Bogataj, ki govori o problematiki podnebnih sprememb in onesnaževanju našega planeta. JAK-ov izbor seveda predstavimo že v samem uvodu, v pomoč pa nam je tudi kratek film, ki ga pred izvajanjem projekta RSK pripravi JAK skupaj z avtorjem.

Ne gre le za ugled, temveč za prepoznavanje knjižnice kot nujno potrebne organizacije, ki s svojim poslanstvom in kulturno, izobraževalno, socialno ter komunikacijsko vlogo predstavlja družbeno koristno institucijo z visoko dodano vrednostjo.

RSK kot piarovska dejavnost knjižnice

Vse to je učinkovita promocija branja, saj opažamo, da se marsikateri dijak že takoj po obisku odloči za včlanitev v knjižnico. Ker je RSK postal učinkovito orodje promocije branja in pridobivanja novih članov v knjižnici ugotavljam, da v določenem oziru predstavlja tudi piarovsko in zagovorniško dejavnost knjižnice. Čeprav se oba izraza navezujeta na dejavnosti, pri katerih sprva ni videti neke tesnejše povezave s samim projektom RSK, pa glede na učinke izvajanja lahko rečemo, da v funkcionalnem smislu dobro opisujeta pomen, ki ga ima RSK za našo knjižnico.

Poglejmo si najprej piar, ki je običajno postavljen v kontekst marketinga in razvoja posamezne gospodarske organizacije, je nepogrešljiv v politiki, lahko pa njegovo pojmovanje razširimo tudi na druga področja. »Piar je danes integralna poslovna funkcija. Uporablja se za načrtovanje, razvoj, izvajanje in vrednotenje koordiniranih merljivih in prepričljivih komunikacijskih programov za utrjevanje blagovne znamke pri potrošnikih, strankah in drugih, ki so ciljna skupina, pri pomembnem notranjem in zunanjem občinstvu« (Biblija uspešnega piara, Jernejčič A., str. 24). Glede na definicijo je jasno, da se tudi knjižnice, predvsem tiste, ki delujejo v večjih urbanih okoljih, poslužujejo tega orodja in razvijajo lastno piar službo v skrbi za uspešno komuniciranje s širšo javnostjo bodisi preko medijev ali pa neposredno. Pojmovanje te službe v okviru knjižnic lahko razširimo tudi na dejavnosti, ki na prvi pogled sploh niso povezane s samim piarom, vendar pa po svoji osnovni funkciji predstavljajo pomembno komuniciranje z

večjimi družbenimi skupinami. Knjižnico predstavljajo javnosti kot pomembno organizacijo, ki želi s svojim poslanstvom kulturne institucije dati okolju pomemben doprinos in vabi k aktivnemu članstvu vse, ki jih poleg branja zanimajo tudi številne druge dejavnosti, ki se v knjižnici dogajajo. Pa naj gre za ustvarjalne delavnice ali jezikovne tečaje, potopisna predavanja ali pa igranje šaha.

RSK je dejavnost, ki popolnoma ustreza definiciji, kakršno ponuja Jernejčičeva, zato lahko rečemo, da je v funkciji piara knjižnice. Z izvajanjem te dejavnosti knjižnica komunicira s pomembno družbeno skupino mladih, jih seznaja z lastno dejavnostjo, vsemi ponudbami, ki jih le ti lahko koristijo v naši kulturni instituciji in koordinirano z ostalimi državnimi institucijami skrbi za razvoj bralne kulture med mladimi.

Poglejmo si še nekaj definicij, ki jih ponujajo različna piarovska društva po svetu, povzemam pa jih po delu Biblija uspešnega piara avtorice Jernejčič Andreje:

IPR – Institute of Public Relations (Inštitut za preučevanje področja odnosov z javnostmi) meni, da so odnosi z javnostmi način, kako organizacije, podjetja in posamezniki komunicirajo z javnostmi in mediji. Strokovnjak za piar komunicira neposredno s ciljnim skupinami ali posredno prek medijev. Njegov cilj je ustvariti in vzdrževati pozitivno podobo in ustvariti močan odnos z javnostmi. To počne s sporočili za javnost, obvestili itd..

Leta 1982 je **PRSA** – Public Relations Society of America (Ameriško združenje strokovnjakov za odnose z javnostmi) ponudilo naslednjo definicijo: odnosi z javnostmi omogočajo oz. pomagajo

organizaciji in njenim ciljnim skupinam, da se vzajemno navadijo drug na drugega. Leta 2012 jo je spremenila v: odnosi z javnostmi so strateški komunikacijski proces, ki gradi vzajemne koristne odnose med organizacijami in njenimi ciljnim skupinami.

CIPR – Chartered Institute of Public Relations (Mednarodno združenje piarovcev) meni, da je pri odnosih z javnostmi ključen ugled. Ugled je rezultat tega, kar delaš, govoriš in kaj drugi govorijo o tebi.

Odnosi z javnostmi so disciplina, ki skrbi za ugled, s ciljem pridobiti razumevanje in podporo ter hkrati vplivati na mnenja in vedenje. Gre za načrtno in konstantno prizadevanje za vzpostavitev in ohranjanje skupnega razumevanja med organizacijo in njenimi ciljnim skupinami.

PRIA – Public Relations Institute of Australia (Avstralsko združenje strokovnjakov za odnose z javnostmi) ob današnjih modernih komunikacijskih procesih za odnose z javnostmi ponuja naslednjo definicijo: to je nadzorna funkcija, ki ocenjuje javne poglede in stališča, prepozna načela in procese posameznikov ali organizacij ter načrtuje in izvaja aktivnosti, s katerimi pridobiva razumevanje in sprejemanje javnosti.

Vse navedene definicije kažejo na pomembnost podobe in razumevanja določene organizacije v javnosti, saj je od tega odvisna tudi uspešnost njenega poslovanja. Ustvarjanje pozitivne podobe organizacije je dolgotrajen proces, ki zahteva angažiranje vseh razpoložljivih sredstev in kadrov v organizaciji, zato je vsaka njena dejavnost, ki omogoča uresničevanje tega cilja, izredno pomembna. RSK se izkaže kot učinkovito orodje, saj lahko z ustreznim nagovorom

»Zagovorništvo je aktivnost organizacije ali posameznika, s katero želi vplivati na odločevalce na lokalnem, nacionalnem ali mednarodnem nivoju, da bi dosegla podporo pri uresničevanju svojega poslanstva.«

v obliki kvalitetne predstavitve knjižnice, mlade navduši za članstvo. V tem se skriva tudi potencial za prihodnost, saj je ravno pozitivna izkušnja obiskovanja knjižnic že od ranega otroštva in tudi v obdobju odrasčanja na nek način zagotovilo, da bo človek vse življenje ohranjal to kontinuiteto obiskovanja. Knjižnica bo zanj postala prostor pozitivnih izkušenj in mu bo s svojo ponudbo nudila ustrezne storitve, ki ga bodo spremljale skozi vsa življenjska obdobja.

Definicije piara poudarjajo, kako pomembno je razumevanje javnosti v odnosu do posamezne kulturne institucije. Ne gre le za ugled, temveč za prepoznavanje knjižnice kot nujno potrebne organizacije, ki s svojim poslanstvom in kulturno, izobraževalno, socialno ter komunikacijsko vlogo predstavlja družbeno koristno institucijo z visoko dodano vrednostjo. Ko govorimo o piaru, piarovci sami večkrat opisujejo to dejavnost kot odnos. Jernejčičeva v svojem delu *Biblija uspešnega piara* povzema: »Piar skrbi za ugled podjetja ali blagovne znamke. Predstavlja umetnost komuniciranja, ustvarja razprave, oblikuje podobe znanih oseb, ustvarja kakovostne vsebine in vodi podajanje informacij.« Kako prikladne oznake, ko govorimo o RSK. Mlade spodbujamo k razmišljanju, jih s temami knjig, ki jih izbere JAK na razpisu, izzivamo, težimo za njihovim odzivom, ki presega meje obveznega, določenega in omejenega, saj želimo iz njih izvabiti njihovo lastno razmišljanje. Na dan prihajajo čudoviti odzivi, v katerih se zrcali njihova domišljija, njihovo

dojemanje sveta pa seveda tudi mladostna hudomušnost. S to interakcijo ustvarjamo izkušnje, ki mlade vabijo na pot branja in izobraževanja.

RSK kot zagovorniška dejavnost knjižnice

Izvajanje RSK lahko razumemo tudi kot izvajanje zagovorništva knjižnice, saj je funkcija zagovorništva tesno povezana s piarom knjižnice, nasploh s stiki z javnostjo in mediji ter vključevanjem knjižnice v lokalno okolje na različnih ravneh. Breda Karun podaja naslednjo definicijo zagovorništva: »Zagovorništvo je aktivnost organizacije ali posameznika, s katero želi vplivati na odločevalce na lokalnem, nacionalnem ali mednarodnem nivoju, da bi dosegla podporo pri uresničevanju svojega poslanstva.«¹ Vpliv na odločevalce v prvi vrsti lahko dosega predvsem s tem, da je prepoznavna v lokalni skupnosti, krepitev prepoznavnosti pa je trajen proces, ki vključuje vse zaposlene v knjižnici in s tem tudi vse dejavnosti, ki k temu pripomorejo. Zagotovo sem sodi izvajanje RSK, ko s predstavitvijo knjižnice mlade pridobivamo za potencialne bodoče zagovornike knjižnice. Karunova pravi, da je namen zagovorništva trojen: izognemo se zmanjšanju proračuna, kadra in prostora, ker bi sicer prikrajšali uporabnike, zagotavljamo vzdržnost knjižnice in trajno umestimo knjižnico v zavest uporabnikov, financerjev in odločevalcev. Izvajanje RSK najde svoj namen prav v umeščanju knjižnice v zavest mladih uporabnikov. Ko izvedo, kaj vse koristnega jim nudimo

v naši instituciji, se marsikateri odloči za vpis, je pa res, da se množičneje vračajo v času študija.

Karunova meni, da zagovorništvo uspešno deluje, kadar ga izvajajo zavzeto, sistematično in redno vsi zaposleni v knjižnici, kadar knjižnica ponuja kvalitetne storitve in kadar ima dobre odnose s skupnostjo. Zagovorniki so po njenem mnenju aktivno vključeni v skupnost, prepoznajo vlogo bibliotekarjev kot posrednikov in pomočnikov pri iskanju verodostojnih in relevantnih informacij ter vidijo knjižnico kot nepogrešljivo službo, ki podpira poslanstvo in vizijo krovne organizacije. MKL izvaja številne aktivnosti na področju zagovorništva. Leta 2014 smo npr. organizirali celodnevno predvajanje filma, v katerem so znani Slovenci, člani knjižnice, spregovorili o svojem videnju pomembnosti knjižnic v današnjem času. Z željo, da bo takih zagovornikov v prihodnosti še več, predvsem takih, ki lahko vplivajo na pomembne odločitve v lokalni in tudi državni politiki, delamo na vzgoji mladih. Upamo, da bodo čim prej prepoznali pomembnost in koristnost naše institucije in to zavest širili med svojimi vrstniki. Projekt RSK je orodje, ki nam omogoča uresničevati ta cilj.

Kako uspešni smo bili doslej pri izvajanju RSK pa bo pokazala šele prihodnost, ko bomo te mlade, ki so danes vključeni v projekt zgolj kot enourni obiskovalci, spremljali kot aktivne člane in uporabnike naših številnih storitev. ●

Viri:

¹ <https://www.mkk.si/wp-content/uploads/2018/01/Zagovornistvo-v-knjiznici.pdf>

² Jernejčič, A. (2017). *Biblija uspešnega piara: kako s piarom do poslovnih uspehov?*. Ljubljana: Lin & Nil

Z nagrajenim projektom obujali dediščino na Generalnem konzulatu v Monoštru

Klaudija Sedar

Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota
klaudija.sedar@guest.arnes.si

S projektom Obujamo dediščino - pravljичni večeri za odrasle v Porabju je Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota pričela v letu 2017 (Gornji Senik, Števanovci) in zanj ob Dnevu splošnih knjižnic (20. novembra 2017) na osrednjem nacionalnem dogodku v Šmarju pri Jelšah prejela tudi nagrado za najboljši projekt slovenskih splošnih knjižnic za inovativno storitev za uporabnike, ki jo podeljuje Združenje splošnih knjižnic.

O dločitev za projekt izhaja iz želje po obogatitvi knjižnične dejavnosti na obmejnem območju, kjer postaja skrb za kulturo in kulturno dediščino Slovencev v zamejstvu vse pomembnejša, tako z vidika ohranjanja slovenskega jezika kot krepite slovenske narodnosti in identitete. Cilj projekta pa je krepitev bralne kulture in prizadevanje za dvig bralne pismenosti, najti pot do poslušalcev z govorjeno besedo v domači (narečni) besedi, ki blagodejno vpliva na čustva in čutenje ter jih s tem vrača v čas otroštva ali celo nagovarja tisto nezavedno v njih.

Na prvi pravljичni večer za odrasle v »domanjoj rejči« v letu 2018 smo obujali dediščino v počastitev slovenskega kulturnega praznika pri generalnem konzulu dr. Borisu Jesihu. Zbrane sta uvodoma nagovorila direktorica Pokrajinske in študijske knjižnice Murska Sobota, mag. Klaudija Šek Škafar in generalni konzul dr. Boris Jesih, nato pa so za prijeten zimski pravljичni večer v narečni besedi poskrbele pravljичarke iz murskosoboške knjižnice, Ana Sušec s pravljico Krača, čutara in palca, Metka Sraka s pravljicama Tobak in Zlato

tele ter Vesna Radovanovič s pravljico Goloubarova kčij. Iz Splošne knjižnice Ljutomer se nam je pridružila Jasna Branka Staman s pravljico Premeteni pastir, iz Porabja pa Karel Holec s pravljico Sola.

Presenečenje ob koncu, prav tako v narečni besedi, je pripravila dr. Klaudija Sedar iz murskosoboške knjižnice z lepo zgodbico o avtobusu s knjigami ali bibliobusu soboške knjižnice v Porabju. Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota je namreč konec leta 2017 izdala publikacijo Porabska bibliobusna proga Pokrajinske in študijske knjižnice Murska Sobota, v kateri podrobneje opisuje t. i. porabsko progo od leta 2000 pa vse do danes. Med pravljicami pa niso manjkali niti prijetni zvoki violine Izidore Krenn in kitare Karle Oršoš. ●

Leksikograf, bibliograf, bibliotekar dr. Constantin Wurzbach se je pred 200 leti rodil v Ljubljani

Maša Podobnik Šipič

Mestna knjižnica Ljubljana
masa.podobnik-sipic@mkj.si

V letu 2018 mineva natanko 200 let od rojstva dr. Constantina Wurzbacha viteza Tannenberga - leksikografa, bibliografa, bibliotekarja, tudi pesnika, pisatelja, avtorja biografij, umetnostno zgodovinskih del in še bi lahko kaj dodali. V Slovanski knjižnici, enoti Mestne knjižnice Ljubljana, smo v počastitev visoke okrogle obletnice v okviru Evropskega leta kulturne dediščine pripravili knjižno in hkrati spominsko razstavo o njegovem delu in življenju. Morda do sedaj ni bil mnogokrat omenjen kot pomemben strokovnjak, ki izvira iz naših krajev, saj je največkrat prikazan kot avstrijski bibliograf in leksikograf. Manjkrat zasledimo, da je bil pravzaprav rojen Ljubljančan. Po materi je bil slovenskega porekla in vse svoje prve šolske obveznosti do zaključka gimnazije in liceja je opravil v Ljubljani. Do danes je bila pri nas o njem pripravljena le ena razstava in sicer ob stoti obletnici izida zadnjega zvezka biografskega leksikona. Razstavo¹ je v sodelovanju z Dunajskim mestnim in deželnim arhivom pripravil Zgodovinski arhiv Ljubljana in Mestni muzej Ljubljana v Kulturno-informacijskem centru Križanke leta 1992.

O razstavi v Slovanski knjižnici

Razstava v Slovanski knjižnici je bila na ogled od 23. januarja do 23. marca 2018. Zaradi same omejitve prostora je bila razdeljena na šest zaokroženih sklopov, ki so sovpadali s postavitvijo stenskih fotografij. Želeli smo izpostaviti njegov izvor, njegovo življenje v Ljubljani do odhoda na študij ter

tudi kasnejše odzive slovenskih časopisov ob raznih priložnostih - na primer čestitka ob njegovi sedemdesetletnici, nekrolog ob smrti in drugo. Seveda pa je bil največji del razstave posvečen biografskemu leksikonu s kratkimi noticami o tem kako je nastajal. Prikazano je bilo koliko dela je bilo vloženo vanj, kaj je predstavljal tedaj in kakšna je njegova aktualnost danes, koliko oseb

■ Dr. Constantin Wurzbach je avtor – kot piše v Slovenskem biografskem leksikonu – gigantskega² leksikalnega dela Biographisches Lexikon des Kaisertums Oesterreich. Da je temu res tako nam izpričuje 60 zvezkov biografskega leksikona Avstrijskega cesarstva, ki jih je pisal sam od leta 1856 do 1891, se pravi celih petintrideset let. Leksikoni v Slovanski knjižnici Vir: MKL Slovenska knjižnica

je zajetih v njem in še mnogo drugega. Poudarili oziroma izpostavili pa smo tudi pomembne Slovence, ki imajo svoje mesto v njem.

V prvem delu je bila predstavljena njegova primarna družina, rojstna hiša in hiša, kjer je preživel svojo mladost v Ljubljani. Sem smo dodali tudi podatke in fotografije družine, ki si jo je ustvaril kasneje v življenju. Drugi zaokrožen sklop so bila šolska izvestja klasične gimnazije v Ljubljani ter pesmi, ki jih je kot gimnazijec objavljaval v Illyrisches Blatt. V

■ Constantin v poznih zrelih letih, fotografija in risba iz leta 1884. Na suknjiču ima pripeta odlikovanja: viteški križec Franc Jožefovega reda, red žel. krone III, več medalj za znanost. Vir: Hrani Bolko v. Wurzbach

■ Wurzbach je bil rojen 11. aprila 1818 na Gosposki ulici 6³ v Ljubljani kot sedmi sin advokatu Maksimilijanu (1881-1854)⁴ in njegovi ženi Jožefini (1889-1881) roj. Pintar. Zgradba je bila po potresu 1895 porušena in ponovno zgrajena. Vir: Dom in svet, 1895, str. 432. Hrani MKL SLK

tretjem delu je bilo predstavljeno njegovo delo ter s tem povezana že omenjena razstava v Ljubljani ob stoletnici izdaje zadnjega leksikona, dodana pa je bila veduta Berchtesgadna v Nemčiji z njegovo hišo, kjer je preživel zadnjih devetnajst let življenja. Četrty del je bil posvečen odzivom iz Ljubljane ob njegovi smrti – nekrolog v časopisu Slovenec iz leta 1893 ter obenem fotografija nagrobnega kamna na pokopališču v Berchtesgadnu. Peti del pa je bil posvečen izboru pomembnejših Slovencev, omenjenih v biografskem leksikonu. Zadnja – največja

vitrina – je vsebovala predstavitev biografskega leksikona s podatki o njegovem nastanku in vsebini. Razstava je bila zelo lepo sprejeta in zaradi same povezave Wurzbacha z Ljubljano za mnoge pravzaprav presenečenje.

Wurzbach in Ljubljana

Morda sprva nekaj o njegovem izvoru, da bi lažje razumeli njegovo razgledanost, poznavanje jezikov, delavnost in vztrajnost, ki so mu pomagale pri njegovem delu in nasploh uveljavljanju v življenju.

Očetov oče Samuel Wurzbach je bil avstrijski častnik, sicer Nemec po rodu, ki je zaradi vojaške službe prišel skupaj z ženo v Ljubljano.⁵ Constantinova mati pa je bila iz družine medičarja Mihaela Pintarja, ki je bil hkrati mestni sodnik⁶ v Ljubljani.

Oče Maksimilijan Wurzbach je okoli leta 1824 kupil hišo na Novem trgu 7⁷ (Mesto 171), kjer je Constantin živel vse do odhoda na študij leta 1835 v avstrijski Graz. V Ljubljani je obiskoval normalko (1825-27), klasično gimnazijo (1828-33) in licej (1834-35). Vse tri šole so bile v stavbi klasične gimnazije na Vodnikovem trgu, kjer je danes živilska tržnica.

Podatki iz šolskih izveštij nam povedo, da je bil vzoren učenec.⁸ Zanimivo pa je, da so ga kljub njegovi vestnosti in pridnosti v šoli, bratje v šolskih klopih mnogokrat prekašali.⁹

Odraščal je v kulturno razgledani družini, saj je oče poleg službe¹⁰ nekaj časa urejal Laibacher Wochenblatt, v hišo pa je zahajalo veliko število različnih ljudi, med drugim tudi France Prešeren¹¹, Constantin pa je še kot gimnazijec v Ljubljani objavljajl pesmi in krajše prozne objave v Illyrisches Blatt¹² (s psevdonimom Constant).

V družini odvetnika Wurzbacha v Ljubljani se je rodilo deset sinov (Karl, Max, Joseph,

³Žontar, Jože. Konstantin Wurzbach, Ljubljana, Zgodovinski arhiv Ljubljana, Mestni muzej, 1992, str. 4.

²Gspan Prašelj Nada, Wurzbach Konstantin. Slovenski biografski leksikon, zv. 14. Ljubljana, 1986, str. 726. (Odslej SBL).

³Lebensaft, Elisabeth, Reitterer, Hubert. Wurzbach-Aspekte. Dunaj, 1991, str. 2. Separat iz Wiener Geschichtsblätter, 1992, let. 47, zv. 1. (Odslej Wurzbach-Aspekte).

⁴Vsi osebni podatki so iz zasebnega arhiva družine Wurzbach.

⁵Wurzbach, Constantin: Biographisches Lexikon des Kaisertums Oesterreich ... Wien, 1890, zv. 59, str. 25. (Odslej Biographisches Lexikon).

⁶Suhadolnik, Jože, Anžič, Sonja: Mestni trg z okolico in Ciril-Metodov trg. Ljubljana, 2000, str. 101.

⁷Suhadolnik, Jože, Anžič, Sonja: Novi trg z okolico. Ljubljana, 2006, str. 130.

⁸Juventus caesareo regii gymnasii academici Labaci, Ljubljana, 1829, str. 17.

⁹Pregled šolskih izveštij klasične gimnazije, ki jih hrani Slovanska knjižnica.

¹⁰Poleg odvetniške službe je bil tudi član lože Prijatelj rimskega kralja in Napoleona, v upravi Kranjske hranilnice (Krainische Sparkasse) in nekaj let pred smrtjo tudi njen predsednik. (glej: Vodopivec, Peter: Prostožidarska loža »Prijatelj rimskega kralja in Napoleona« v Ljubljani v luči francoskega gradiva, Kronika, 1988, let. 36, št. 1/2, str. 19 in Biographisches Lexikon, 1890, zv. 59 str. 26).

¹¹SBL, str. 726.

¹²Primer, pesem Beim Scheiden. Illyrisches Blatt. Ljubljana, 19. 7. 1834, str. 1.

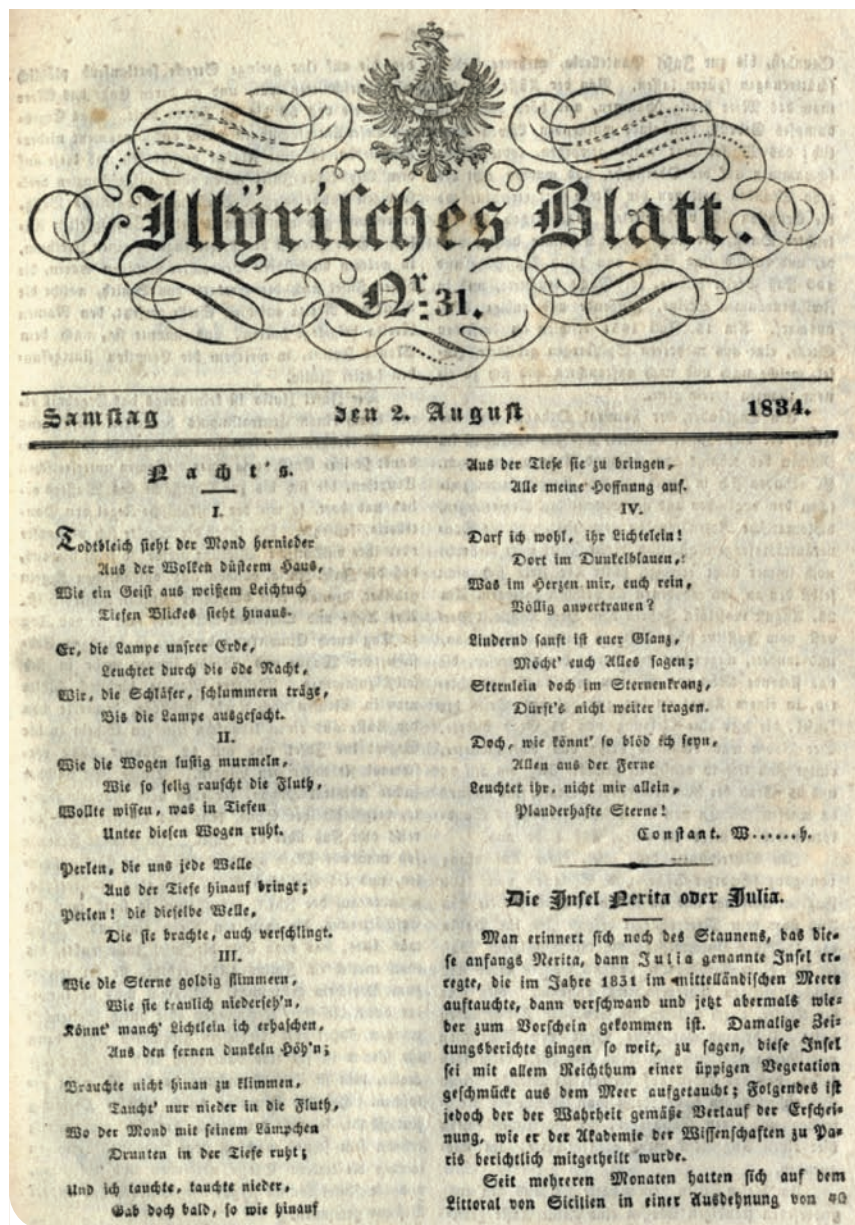
Erasmus, Samuel, Franz, Constantin, Julius, Sigismund in August; Franz in Sigismund sta zgodaj umrla)¹³ in hči Marie. Oče, ki je bil glede izobrazbe otrok zelo zahteven, saj je vse sinove – seveda v različnih časovnih obdobjih – poslal na študij prava. Sedem na univerzo na Dunaj, Constantina pa v Graz. Vseh sedem, ki so študirali na Dunaju, je postalo doktorjev prava. Constantin pa, edini med brati, je študij prava opustil in nekaj let kasneje v Lvovu postal doktor filozofskih znanosti. Glede na to, da so njegovi bratje postali pravniki, kar je oče od njih zelo verjetno pričakoval, je bila Constantinova pot nekoliko drugačna.

Odhod v Graz in Lvov ter prva služba v knjižnici

Kot rečeno je sprva v letih od 1835 do 1837 na očetovo željo odšel študirat pravo, ki pa ga ni veselilo in zato študija ni dokončal. Pravzaprav ga je enostavno opustil in se je v letu 1837 prijavil v 30. polk v Krakovu ter postal častnik avstrijske vojske. V vojaški službi pa je dosegel čin podporočnika.

Vzporedno z vojaško službo je začel na univerzi v Lvovu (danes Ukrajina) študirati filozofijo in leta 1843 promoviral v doktorja filozofije »per unanimia cum applausu«¹⁴ - domnevno kot prvi aktivni častnik avstrijske vojske.¹⁵ S tem pa se je njegova vojaška kariera končala, saj se je že naslednje leto odločil opustiti službo v vojski in se je rajši zaposlil v vseučiliški knjižnici v Lvovu. Tedaj je prišla na plan njegova ljubezen do knjig in prva služba v knjižnici se mu je zdela odlična. Prav v zvezi s prvo zaposlitvijo v knjižnici v Lvovu je v družini Wurzbach krožila anekdota. Constantin je ob spremembi poklica očetu napisal pismo, da je opustil vojaško suknjo in sprejel službo skriptorja v vseučiliški knjižnici, kar se mu je zdelo zelo imenitno. Oče¹⁶ pa, nezadovoljen z njegovo izbiro, ker je od sina pričakoval, da bo vse kaj drugega kot to, mu je odgovoril, naj si v tej vseučiliški knjižnici vzame latinski slovar v roke in si prevede besedo »scriptor«¹⁷, pa bo vedel kaj je.¹⁸

Prav leto 1844¹⁹ je bilo zanj prelomno ne samo v poklicnem, temveč tudi v zasebnem

■ Pesem Nachts je objavil kot šestnajstleten gimnazijec v Ljubljani. Vir: Illyrisches Blatt, 2. 8. 1834, št. 31, str. 1. Hrani MKL Slovenska knjižnica

¹³Biographisches Lexikon 1890, zv. 59, str. 26 in podatki iz zasebnega arhiva družine.

¹⁴V prevodu: enoglasno z odliko.

¹⁵Wurzbach-Aspekte, str. 4.

¹⁶Oče je verjetno toleriral prejšnjo Constantinovo vojaško službo, saj je bil tudi njegov oče častnik v avstrijski vojski. Sicer pa je za sinove želel, da postanejo odvetniki tako kot je bil sam. Constantin-skriptor mu je tu prekrizal načrte.

¹⁷Dobesedni prevod: pisar.

¹⁸Ustni vir Attila von Wurzbach, Düsseldorf.

¹⁹Biographisches Lexikon 1890, zv. 59, str. 20. Tu sicer navaja, da se je poročil leta 1843, vendar je letnica 1844 iz dokumentov zasebnega arhiva družine pravilna; glej tudi Wurzbach-Aspekte, str. 6.

življenju. Tega leta se je poročil s prvo ženo Antonio Hinzinger (1814-1873); v zakonu pa so se jima rodili hči Theodora (1844-1894; gledališka igralka, poročena Wurzbach-Fiedler) in sinova dr. Alfred (1845-1915; pravnik in umetnostni zgodovinar) ter Friedrich (1849-1926; pravnik).

V Lvovu pa ni deloval samo kot knjižničar. Ravno v obdobju marčne revolucije, v letih 1847-1848, je bil tudi politični novinar in urednik pri Lemberger Zeitungu. Vendar to ni trajalo dolgo časa. Že v letu 1848 je bil premeščen in se je preselil na Dunaj.²⁰

Bibliotekar, bibliograf in uradnik na Dunaju

Po premestitvi leta 1848 je bil sprva skriptor v Dvorni knjižnici na Dunaju (Wiener Hofbibliothek), nekaj časa pa je delal tudi kot arhivar v državnem ministrstvu.²¹

V aprilu 1849 pa se je zaposlil kot bibliotekar oziroma celo predstojnik Administrativne knjižnice ministrstva za notranje zadeve (Administrative Bibliothek im Ministerium des Innern).²² Tu je izdajal publikacije in navodila za knjižničarsko službo, urejal gradivo in tudi katalogiziral. Administrativna knjižnica je po marčni revoluciji dobivala obvezne izvode iz celotne Avstrije, zato

je zaloga knjig hitro naraščala. Tako je v knjižnici med drugim nastala edinstvena zbirka brošur in plakatov iz let 1848-1849.²³

Zgodilo pa se je še nekaj, kar je pravzaprav prineslo tudi spremembo na področje knjižničarstva. Notranji minister baron Alexander Bach (1813-1893) je zaradi takratne centralistične politike²⁴, ki je

kongresih.²⁶ Zanimivo je tudi, da je že tedaj vsebino razdelil na periodiko in literaturo. Literaturo samo pa je razporedil na 21 strok, poleg pa sestavljal še različna kazala.²⁷

Hkrati pa je v tedenski prilogi Wiener Zeitungu z naslovom Oesterreichische Blätter für Literatur und Kunst izhajala tedenska priloga s prvo tekočo avstrijsko bibliografijo. Naslov bibliografije je bil Allgemeine Bibliographie für das Kaisertum Oesterreich.²⁸ Kasneje, v letih 1858-1859, pa je izhajala

le štirinajstdnevno z naslovom Bibliographisches Centralorgan.

To je trajalo vse do padca Bachovega absolutizma leta 1859. S tem je Wurzbachova bibliografija prenehala, Zveza avstrijskih knjigotržcev pa je nato nadaljevala s podobno izdajo do leta 1922, ki pa ni dosegala Wurzbachove doslednosti.²⁹ Wurzbachu je verjetno pri sestavljanju bibliografij veliko pripomogla njegova široka razgledanost in pa znanje številnih jezikov.

Wurzbachovo leksikografsko delo

Pravzaprav je vse življenje zbiral različne stvari. Zapisoval si je pregovore, aforizme, ljudske pesmi, podatke o pisateljih, portretih, grafikah ... Vse to je že prej pisal na listke in jih sproti dopolnjeval.³⁰ Lahko bi rekli, da je bil precej natančen, sistematičen človek, ki ga je zanimalo veliko stvari. Poleg vsega pa je bil talentiran za jezike in jih je kar nekaj obvladal. Podatek iz dnevnega časopisja ob izdanem zadnjem zvezku leksikona navaja celo znanje 17 jezikov.³¹

Zelo verjetno je tiskar in založnik Ludwig Johann Karl Zmarski z Dunaja v njem videl potencial in mu je ponudil delo, naj v njegovi izdaji Hausschatz objavi v nekaj knjigah biografije pomembnih Avstrijcev. Najprej sta nameravala izdati kakšnih 25

hotela imeti pregled nad vsem tiskom, Wurzbacha zadolžil, da ves tisk popiše in seznane redno objavlja.²⁵

Za leta 1853-1855 je tako objavil bibliografsko-statistični pregled literature avstrijskega dela cesarstva (Bibliographisch-statistische Übersicht der Literatur des österreichischen Kaiserstaates) in s tem utemeljil literarno statistiko v Avstriji – prav njen pomen za Evropo je bil priznan na mednarodnih statističnih

²⁰Wurzbach-Aspekte, str. 6-7.

²¹Wurzbach-Aspekte, str. 8.

²²Prav tam.

²³Prav tam.

²⁴Bachov absolutizem (1849-1859).

²⁵SBL, str. 727.

²⁶Wurzbach-Aspekte, str. 9.

²⁷SBL, str. 727.

²⁸Prav tam.

²⁹Prav tam.

³⁰Prav tam.

³¹Laibacher Zeitung, 9. 7. 1891, let. 110. št. 153, str. 1276.

knjig, vendar kot vemo je ta številka narasla do števila 60 in samo prvih pet zvezkov je izšlo pri Zamarskem, vsi ostali pa v založbi C. k. dvorne in državne tiskarne (K. k. Hof- und Staatsdruckerei).

Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich je tako pisal od leta 1856 do 1891 in v petintridesetih letih je, kot rečeno, izšlo 60 zvezkov. To je bil gotovo njegov življenjski projekt. Smisel svojega leksikona je videl v tem, kot je zapisal v 31. zvezku, da predstavlja »stara enotna država, kljub njenim 21 kronskim deželam in njenim 12 ali več jezikom in dialektom ...«³²

Celoten naslov leksikona *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich, enthaltend die Lebensskizzen der denkwürdigen Personen, welche seit 1750 in den österreichischen Kronländern geboren wurden oder darin gelebt und gewirkt haben* nam pove, da leksikon vsebuje opise pomembnih oseb rojenih v avstrijskih deželah od leta 1750 naprej ter oseb, ki so živele in delovale na tem ozemlju.³³ Sicer pa je bil zapis drugega dela naslova v prvih nekaj zvezkih malenkostno drugačen. Tam je zapisano, da vsebuje biografije pomembnih oseb živečih v avstrijskih deželah od 1750 do 1850.

Če se ustavimo ob nekaj statističnih podatkih o številu objavljenih biografij, se nam zdi, da je bilo takšno delo za enega človeka res velik zalogaj. Objavljenih naj bi bilo 24.254³⁴ biografij. Za 16.000 oseb naj bi bile po Wurzbachovi oceni to prve objave v katerem koli leksikonu.³⁵

Na koncu vsakega zvezka je avtor sestavil različna kazala. Osebe je najprej razporedil v abecedno kazalo, nato v kazalo glede na dežele od kod prihajajo in končno še po poklicih oziroma statusu. V slednjem primeru so posebej navedene na primer ženske in plemstvo.³⁶ Za posamezne plemiške družine je celo sestavil družinska drevesa. V vsem tem času je osebe razdelil na 47 poklicev, med njimi pa sta najpogostejša vojaški in duhovniški stan.³⁷

Način, kako se je lotil pisanja, je najbolje opisal sam. V reviji Fremden-Blatt je dan po njegovi smrti, 19. avgusta 1893, izšel

■ Nekaj znanih Slovencev, ki jih je Wurzbach uvrstil v svoj leksikon:

zdravnik, veterinar, časnikiar in politik JANEZ BLEIWEIS vitez TRSTENIŠKI (1808-1881) v 1. zvezku; čebelar ANTON JANŠA (1734-1773) v 10. zvezku; jezikoslovec JERNEJ KOPITAR (1780-1844) v 12. zvezku; slikar MATEVŽ LANGUS (1792-1855) v 14. zvezku; dramatik, pesnik in zgodovinar ANTON TOMAŽ LINHART (1756-1796) v 15. zvezku; pesnica LUIZA PESJAK (1828-1898) v 22. zvezku; pesnik in pravnik FRANCE PREŠEREN (1800-1849) v 23. zvezku; matematik in topniški strokovnjak baron JURIJ VEGA (1754-1802) v 50. zvezku; pesnik, duhovnik in časnikiar VALENTIN VODNIK (1758-1819) v 51. zvezku; škof ANTON ALOJZIJ WOLF (1782-1859) v 57. zvezku; jezikoslovec in literarni zgodovinar MATIJA ČOP (glej Zschop) (1797-1835) v 60. zvezku; pisatelj in duhovnik JANEZ CIGLER (glej Ziegler) (1792-1867) v 60. zvezku in številni drugi.³⁸

prispevek o njem. Svoje delo je opisal takole: »Red je bil glavna skrivnost mojega dela. Vse kar sem prebral, sem zapisal in to razvrstil po abecedi... Nikoli nisem bil nedelaven, zelo malo sem spal. Zjutraj ob 7. uri sem bil na delu in delal praviloma do 2. ure. Potem sem pojedel popoldanski obrok in poleg

nikoli nisem pil vina, nikoli tudi nisem dremal po kosilu, žal mi je bilo časa. Živel sem zelo zmerno. Zvečer od 9. do pol dvanajste ure sem se pripravljel za delo za naslednje jutro. Tako pripravljen sem prišel zjutraj k delovnemu pultu in se pogosto znašel med viri, ki so prekrivali eno, dve ali tri velike mize.«³⁹

³²Biographisches Lexicon, 1876, zv. 31, str. V.

³³Zapis na vsaki naslovni strani leksikona.

³⁴Biographisches Lexicon, 1891, zv. 60, str. IV.

³⁵SBL, str. 728.

³⁶Primer: Biographisches Lexicon, 1866, zv. 15, str. 471-483.

³⁷SBL, str. 728.

³⁸Posebnega seznama Slovencev omenjenih v leksikonu tudi v kakšnih drugih virih ni bilo zaslediti.

Podatki naštetih so preverjeni v posameznem biografskem leksikonu.

³⁹Prevod avtorice članka. Wurzbach-Aspekte, str. 12-13.

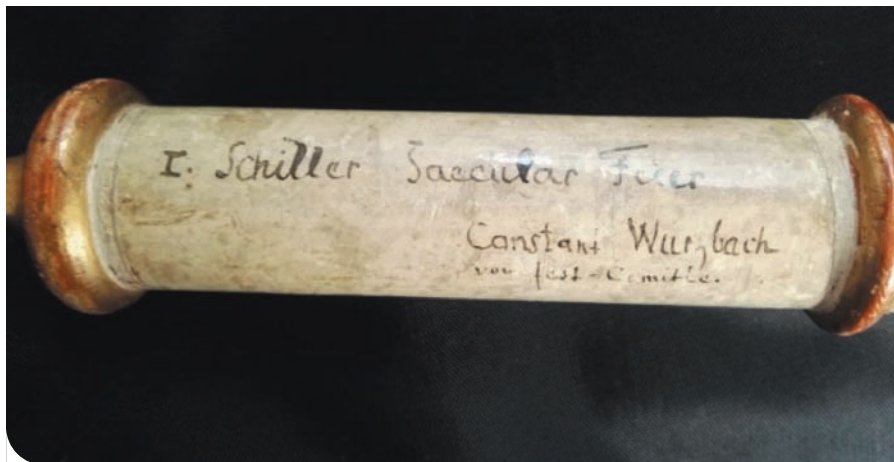
⁴⁰Wurzbachov lastnoročni zapis na palici ter kratek pripis o samem dogodku Norberta v. Wurzbacha.

⁴¹Avstrijski literarni teoretik, kritik, prevajalec.

⁴²Prevod avtorice članka. Wurzbach Aspekte, str. 12.

⁴³SBL, str. 726.

⁴⁴Prevod avtorice članka. Blätter aus Krain, 5. 8. 1865, let. 9, št. 31, str. 124.

■ Od slavnostnega organizacijskega komiteja je tako leta 1859 prejel tudi slavnostno palico ob praznovanju stoletnice rojstva pesnika Friedricha Schillerja na Dunaju. Wurzbachov biografski album o Schillerju (Das Schillerbuch, Dunaj, 1859) je bil ob tej priložnosti vzidan v podstavek Schillerjevega spomenika na Dunaju. Vir: Hrani norbert v. Wurzbach⁴⁰

WURZBACHOVA IZBRANA BIBLIOGRAFIJA (NAJBOLJ ZNANA DELA):

Wurzbach, ki je znan večinoma kot leksikograf, biograf in bibliograf je izdal tudi več pesniških zbirk, posameznih biografij in monografij s področja umetnostne zgodovine. Pisal pa je tudi prozo in prevajal. Kje je našel čas za vse dejavnosti oziroma za vse publikacije, ki jih je napisal, si dandanes težko predstavljamo. Nekaj njegovih najbolj znanih del je navedenih v izbrani bibliografiji.

BIBLIOGRAFIJA, BIOGRAFSKI LEKSIKON

● Bibliographisch-statistische Übersicht der Litteratur des österreichischen Kaiserstaats. 3 Teile.

Wien, 1853–1856 (prva avstrijska bibliografija)

● Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich. 60 Bände, Wien, 1856–1891 (biografski leksikon)

POSAMEZNE BIOGRAFIJE

● Das Elisabethen-Buch. Wien, 1854 (biografski album)

● Das Schillerbuch. Wien, 1859 (biografski album)

● Joseph Haydn und sein Bruder Michael. Wien, 1862 (biografija)

● Mozartbuch. Wien, 1868 (biografski album)

● Franz Grillparzer. Wien, 1871 (biografija)

● Zur salzburgischer Biographik. 1872 (biografije)

● Ein Madonnenmaler unsrer Zeit: Eduard Steinle. Wien, 1879 (biografija)

JEZIKOSLOVJE IN UMETNOSTNA ZGODOVINA

● Die Kirchen der Stadt Krakau. Wien, 1853 (umetnostna zgodovina)

● Historische Wörter, Sprichwörter und Redensarten. 3. Heft., Prag, 1863 (jezikoslovje)

● Glimpf und Schimpf in Spruch und Wort. Wien, 1864 (jezikoslovje)

ZBIRKE LJUDSKIH PESMI, PREGOVOROV

● Die Volkslieder der Polen und Ruthenen. Wien, 1846 (zbral poljske ljudske pesmi)

● Die Sprichwörter der Polen historisch erläutert. 2. Ausg., Wien, 1852 (zbral poljske in ukrajinske ljudske pregovore, aforizme)

POEZIJA

● Mosaik. Krakow, 1840

● Parallelen. Wiegand, Leipzig, 1849

● Von einer verschollenen Königstadt, Wien, 1850

● Cameen. Düsseldorf, 1854

● Der Page des Kaisers: ein Gedicht von der Treue. Düsseldorf, 1854

● Gemmen. Hamburg, 1855

● Cyclamen. Wien, 1873

● Aus dem Psalter eines Poeten. Darmstadt, 1874

Da je bil pri pisanju leksikona res zelo samodiscipliniran je pripomnil tudi njegov biograf Anton Bettelheim (1851-1930)⁴¹, ko je opisal njegovo razporeditev časa : »Od devetih do treh je delal vsak dan v službi v knjižnici, leksikonu se je tako lahko posvetil le v zgodnjih jutranjih urah od 5. do 8. ure in v času od 5. do 11. ure zvečer; čas, ki se ga je občudovanja vredno držal desetletja.«⁴² Leksikon je torej pisal in urejeval do leta 1874 poleg redne službe. Tega leta pa se je na lastno željo upokojil.

Način pridobivanja podatkov o osebah, ki jih je nameraval uvrstiti v leksikon, je potekal na zelo različne načine. Eden izmed načinov je bil ta, da je bil povezan s knjižnicami po vseh glavnih mestih avstrijskega cesarstva in tudi v Nemčiji. Včasih so mu podatke posredovali oziroma poslali tudi razni znanci ali celo neznanci, ki pa so bili seznanjeni z njegovim delom. Velik del zapuščine v zvezi s tem danes hrani Wiener Stadtbibliothek.⁴³

Da je bilo potrebno veliko truda in lahko bi rekli celo žrtvovanja ob pridobivanju podatkov, sestavljanju, dopolnjevanju, pisanju tako obsežnega leksikona je zapisal tudi avtor prispevka v reviji Blätter aus Krain ob izidu 13. zvezka: »Človeško življenje! Življenje, polno trdega dela in žrtvovanja, posvečeno delu, za katerega ni gotovo, da bo prišlo med velike kroge in z imenom avtorja, ki bi se obdal z avreolo priljubljenosti! Življenje polno zbiralske skrbnosti in čebelar marljivosti, preživeto med zbiralci in arhivi ... Ali ne gre tu za tiste misli, ki se jih spontano oklenemo, če se samo ozremo na 'Biografski leksikon avstrijskega cesarstva', pri delih kot je ta sodeluje veliko ljudi, tukaj pa le en sam človek, podvržen sam svoji lastni dejavnosti in vztrajnosti?«⁴⁴

Leksikon je še danes nepogrešljiv pri zgodovinskih in kulturno-zgodovinskih raziskavah. Lahko bi rekli, da je osnova pri raziskovanju biografij, obdelovanju podatkov, sestavljanju virov ter samem prikazu biografskih podatkov. Včasih te podatke uporabljamo celo kot osnovni vir. Seveda pa ima Wurzbachov leksikon tudi nekaj napak in pomanjkljivosti. Kot vemo avtor ni bil na vseh področjih enakovredno izobražen. Zato so pomanjkljivosti zlasti

pri osebah s področij, ki mu niso bila blizu – na primer iz naravoslovja in tehnike. Glede na to, da je delo po sami osnovni obliki leksikon, se tudi takoj opazi, da so podatki pri določenih biografijah preobširni, včasih pa ugotovimo celo, da so kakšne letnice nepravilne ali viri nepopolni ali pa ni podatka o njih. Vendar vse te pomanjkljivosti veličini njegovega dela v resnici ne zmanjšajo pomena.

Slovinci v leksikonu

V množici številnih biografij oseb iz celotnega Avstrijskega cesarstva je iz slovanskih dežel opisanih okoli 7.300 oseb. Samo iz tedanje Koroške, Kranjske, Primorske in spodnje Štajerske pa je zastopanih okoli 2.000 javnih in kulturnih delavcev. Med njimi naj bi bilo več kot 150 Slovencev.⁴⁴

Ker je v samem biografskem leksikonu na koncu vsakega zvezka navedeno kazalo oseb po deželah od koder prihajajo (za Slovence lahko rečemo, da pridejo v poštev prej omenjene Koroška, Kranjska, Primorska in spodnja Štajerska), se jih znotraj seznama lahko dokaj enostavno poišče.

Wurzbachovo življenje po letu 1874, odhod v Berchtesgaden in različne nagrade

Leto 1874 je v Constantinovo življenje prineslo precej sprememb. Po smrti prve žene Antonie se je tega leta drugič poročil.

Z drugo ženo Carolo Varga (1851-1944) se jima je v zakonu rodila hči Constanza (1875-1927; koncertna pianistka).

Prav tako 1874. se je na lastno željo

⁴⁴SBL, str. 728.

⁴⁵28. 2. 1874 je bil povišan v naziv dednega viteza – Ritter Wurzbach von Tannenberg; glej Rugale, Mariano, Preinfalk Miha: Blagoslovljeni in prekleti. Ljubljana, 2010, str. 203.

⁴⁶Kmetijske in rokodelske novice, 29. 6. 1853, let. 11, št. 53, str. 208. (Odslej Novice).

⁴⁷Novice, 18. 4. 1888, let. 46, št. 16, str. 125.

⁴⁸Slovenec, 20. 10. 1885, let. 13, št. 239, str. 4.

⁴⁹Prevod avtorice članka. Biographisches Lexikon, 1891, zv. 60, str. 358.

⁵⁰Slovenec, 21. 8. 1893, št. 190, let. 21, str. 3.

upokojil in se z družino preselil v Berchtesgaden na Bavarskem, avstrijski cesar Franc Jožef I. pa ga je za zasluge za delo povzdignil v viteški⁴⁵ stan.

V Ljubljani je novico o tem objavil Laibacher Zeitung 16. aprila 1874 na prvi strani časopisa; na isti dan pa še Laibacher Tagblatt.

Pravzaprav je bil za svoje delo odlikovan z različnimi odlikovanji in medaljami kot so red železne krone III, viteški križec Franc Jožefovega reda, dobil pa je tudi več medalj za znanost in druge nagrade.

Nanj so se ob različnih nagradah in jubilejih spomnili tudi v Ljubljani. Tako so Kmetijske in rokodelske novice že leta 1853 objavile kratko notico o tem, da mu je cesar poklonil prstan za darovano knjigo: »Gosp. dr. Konstantin Wurzbach je od presv. cesarja za poklonjeno knjigo pod napisom 'Die Kirchen der Stadt Krakau' (Cerkve mesta Krakove) krasen demantin perstan prejel.«⁴⁶

Prav tako Novice so objavile kratko čestitko ob njegovi sedemdesetletnici: »Konstantin vitez Wurzbach, pisatelj biografičnega leksika, brat umrlega c. kr. deželnega predsednika barona Karola Wurzbach-a, praznoval je te dni svojo 70 letnico. Jubilant, rojen Ljubljancan, je dolgo bival na Dunaji, sedaj pa živi na Bavarskem v Berhtesgaden-u.«⁴⁷

Kljub temu, da se v Ljubljano po odhodu na študij za stalno ni več vrnil, pa je z družino

ohranjal stike preko pisem in tudi z obiski. V Ljubljani ga tako zasledimo leta 1885, ko je imel že 67 let. Prenočeval je v hotelu Pri Maliču; hotel je bil na mestu, kjer je današnja blagovnica Nama. Časopis Slovenec tako poroča, da je med tujci, prijavljenimi med gosti hotelov 18. oktobra 1885, tudi: »Dr. vitez Wurzbach-Tannenberg, zasebnik, s soprogo, iz Berchtesgadenu.«⁴⁸

Zadnja leta življenja je ostajal doma in počasi zaključeval svoj življenjski projekt. Šestdeseti zvezek biografskega leksikona je tako dokončal natanko dve leti pred smrtjo. S tem je izpolnil svojo nalogo.

Na koncu zadnjega zvezka je zapisal: »Hvala Bogu, veliko delo je končano, vendar ga nisem dokončal – teh šestdeset zvezkov sem napisal sam! Utrujenost od leksikona mi počiva na rokah.«⁴⁹

Umrli je 18. avgusta 1893 v Berchtesgadenu, kjer je tudi pokopan.

Ob njegovi smrti sta se mu na Slovenskem z daljšim nekrologom poklonila časopisa Slovenec in Laibacher Zeitung. V obeh je dokaj podroben opis njegovega življenja in dela. Pisec besedila v Slovincu ga je v uvodu imenoval celo »kranjski rojak«: »(Vitez Konstantin Wurzbach), učeni kranjski rojak, je umrl 19. t. m. v Berchtesgadenu. Rojen je bil 11. apr. 1818 v Ljubljani iz znane rodovine Wurzbachov pl. Tannenberg. Začetne in srednje šole je obiskoval doma ... «⁵⁰ ●

Viri in Literatura:

- Blätter aus Krain, 1865.
- Illyrisches Blatt, 1834.
- Juventus caesareo regii gymnasii academici Labaci, 1829.
- Laibacher Zeitung, 1891, 1893.
- Kmetijske in rokodelske novice 1853, 1888.
- Slovenec, 1885, 1893.
- Wurzbach, Attila v., Düsseldorf (ustni vir).
- Zasebni arhiv družine Wurzbach.
- Lebensaft, Elisabeth, Reitterer, Hubert. Wurzbach-Aspekte. Dunaj, 1991 (separat).
- Rugale, Mariano, Preinfalk Miha: Blagoslovljeni in prekleti. Ljubljana, 2010.
- Slovenski biografski leksikon, zv. 14. Ljubljana, 1986.
- Suhadolnik, Jože, Anžič, Sonja: Mestni trg z okolico in Ciril- Metodov trg, Ljubljana, 2000.
- Suhadolnik, Jože, Anžič, Sonja: Novi trg z okolico. Ljubljana, 2006.
- Vodopivec, Peter: Prostozidarska loža »Prijatelj rimskega kralja in Napoleona« v Ljubljani v luči
- francoskega gradiva, Kronika, 1988, let. 36, št. 1/2.
- Wurzbach, Constantin: Biographisches Lexikon des Kaisertums Oesterreich ... Wien, 1866, 1876, 1890, 1891.
- Žontar, Jože. Konstantin Wurzbach, Ljubljana, 1992.

Kakšna so prizadevanja
Vlade RS, da se končno
začne graditi NUK II

V novi realnosti je razveseljiva novica, da je v naši državi vsaj nekaj več denarja na voljo, morda celo za področje uveljavljanja neovirane dostopnosti do znanja, ustvarjalnosti in njunega predstavljanja. Sprašujem, kakšna so prizadevanja Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport, da se končno začne graditi NUK II, ustanova državnega pomena, ki razvija znanje, spodbuja ustvarjalnost ter ju, najbolj učinkovito, bolj od vseh organizacij, promovira doma in v svetu.

Nujnost gradnje se povezuje tudi z okrepljenimi potrebami po zagotavljanju kakovostnih pogojev za študij, med katere sodi sodobna knjižnica, ki s prostorom in storitvami prispeva k izenačevanju možnosti za kakovosten študij, k razvijanju znanja, (informacijske) pismenosti, kakovostne rabe jezika v govorni in pisni obliki ter večjezičnosti. Ne nazadnje je Narodna in univerzitetna knjižnica v knjižničnem sistemu nosilec sodobnega razvoja knjižničnih storitev, ki mora povezovati vse vrste knjižnic v učinkovit sistem proste dostopnosti knjižničnega gradiva in informacij in med njenimi nalogami ni zanemarljiva ogrožena vloga hranjenja in promoviranja narodne ustvarjalnosti.

Silva Novljan
Ljubljana, 19. 1. 2018

Vlada RS v zadnjem obdobju o gradnji NUK II ni razpravljala, si pa resorna ministrstva močno prizadevata za pridobitev možnih oblik financiranja in realizacijo projekta

Gradnja nove stavbe NUK II je v pristojnosti resornih ministrstev, ki so samostojni pri delu na posameznih področjih. Kot ste navedli, ste že pridobili odgovora kulturnega in šolskega ministrstva o perspektivah načrtovanja novih knjižničnih prostorov NUK.

Vlada RS v zadnjem obdobju o gradnji NUK II ni razpravljala, si pa resorna ministrstva močno prizadevata za pridobitev možnih oblik financiranja in realizacijo projekta, ki je nedvomno izrednega kulturnega, izobraževalnega in znanstveno-raziskovalnega pomena.

Republika Slovenija
Urad vlade za komuniciranje
Ljubljana, 24. 1. 2018

ZVEZA BIBLIOTEKARSKIH DRUŠTEV SLOVENIJE

TEMATSKA ŠTEVILKA NA TEMO KNJIŽNIČNE ZGRADBE IN PROSTOR

Knjižnični prostor ima več funkcij. V prostoru se hrani in ohranja knjižnična zbirka, prostor omogoča prost pristop do knjižničnega gradiva, uporabo gradiva in opreme, v prostoru se odvijajo interni delovni procesi, izvajajo se različne oblike dela z uporabniki ter tudi različne druge aktivnosti, povezane s knjižnično dejavnostjo, kot so prireditve, usposabljanje, javne debate, povezovanje ljudi itn.

Knjižnične zgradbe in prostor pa niso samo eden od osnovnih pogojev za izvajanje knjižnične dejavnosti, ampak imajo širši pomen v urbanizmu in arhitekturi.

Z namenom, da bi spodbudili razvoj področja knjižničnih zgradb in prostora ter prikazali dosežke knjižnic in drugih organizacij oziroma posameznikov, ki delujejo na tem področju, smo se v uredništvu odločili, da pripravimo tematsko številko revije Knjižnica na temo knjižničnih zgradb in prostora.

Vabimo vas, da pripravite prispevke na naslednje teme:

- Pregled svetovnih trendov glede na vrsto knjižnic: splošne knjižnice vključno s potujočimi knjižnicami, šolske knjižnice, visokošolske knjižnice, specialne knjižnice, nacionalne knjižnice.
- Simbolni pomen knjižničnih zgradb.
- Zelena knjižnica.
- Vloga knjižničnih zgradb v urbanističnem razvoju: prispevek knjižnic k revitalizaciji mestnih jeder.
- Refleksija sprememb rabe ali namena knjižničnega prostora skozi čas.
- Pomen knjižnice kot javnega prostora (knjižnica kot »tretji prostor«).
- Izzivi in problemi pri načrtovanju knjižnične mreže splošnih knjižnic v mestnem in podeželskem okolju (dostopnost krajevnih knjižnic, postajališč bibliobusa in premičnih zbirk).
- Delo v neoptimalnih prostorskih pogojih: kako do rezultatov navkljub omejitvam.
- Pomen prostora za študijsko delo v visokošolskih knjižnicah.
- Večnamenski knjižnični prostori (npr. študijski prostor / prireditveni prostor).
- Prostorski vidik delovanja knjižnic s skupno uporabo virov (npr. šolske in splošne knjižnice).
- Novi nameni knjižničnih prostorov (npr. knjižnica omogoča otroško igro, druženje, ustvarjanje, prostor za hranjenje gradiva se krči na račun prostora za uporabnike).
- Načrtovanje knjižničnih prostorov za kvalitetno uporabniško izkušnjo.
- Oblikovanje prostora: barve, osvetlitev, materiali, razporeditev itn. Oznake v prostoru.
- Oblikovanje namenskih prostorov za otroke in mladino v splošnih knjižnicah: izzivi in priložnosti.
- Ustrezna postavitve knjižničnega gradiva v prostoru: izzivi in problemi.
- Uveljavljanje načel univerzalnega oblikovanja prostora: zagotavljanje dostopnosti za gibalno in senzorno ovirane uporabnike.
- Primeri programskih zasnov knjižničnih zgradb oziroma prostorov za namen novogradnje ali prenove.
- Ovrednotenje novogradenj ali prenov knjižničnih zgradb (npr. vpliv na spremembe v vedenju uporabnikov).
- Raziskave uporabe oziroma vedenja uporabnikov v knjižničnih prostorih, rezultati vrednotenja prostora.
- Knjižnica kot prostor v virtualnem okolju: namen, vloga, izzivi (npr. podpora uporabi virov, podpora srečevanju med uporabniki, interakcija s knjižnico v virtualnem okolju).

Vabljeni ste k pripravi izvirnih ali preglednih znanstvenih člankov o razvoju področja, strokovnih člankov ali diskusijskih prispevkov. Predstavite lahko tudi posamezne opravljene študije ali primere dobrih praks.

Rok za oddajo članka je 1. marec 2019, avtorje pa prosimo, da uredništvu čim prej prijavijo temo članka (po možnosti do 15. oktobra 2018). Pri pripravi prispevka upoštevajte navodila revije Knjižnica.

Za dodatna pojasnila nam pišite na e-naslov: revija.knjiznica@nuk.uni-lj.si.

Lep pozdrav,

dr. Gorazd Vodeb, odgovorni urednik in Damjana Vovk, glavna urednica

ZVEZA BIBLIOTEKARSKIH DRUŠTEV SLOVENIJE

Na podlagi Pravilnika o podeljevanju Goropevškovih priznanj in Goropevškovih listin
(v nadaljevanju Pravilnik), sprejetega na občnem zboru
Zveze bibliotekarskih društev Slovenije (v nadaljevanju Zveza), dne 13. maja 2016, objavlja Komisije za Goropevškova priznanja in
Goropevškove listine (v nadaljevanju Komisija) naslednji

RAZPIS ZA PODELITEV GOROPEVŠKOVIH PRIZNANJ IN GOROPEVŠKOVIH LISTIN V LETU 2018

Goropevškove nagrade so nagrade za izjemne uspehe na področju domoznanstva in kulturne dediščine, ki so širšega družbenega pomena in prispevajo k napredku domoznanske dejavnosti v knjižnicah.

Goropevškovo priznanje se podeli članom Sekcije za domoznanstvo in kulturno dediščino (v nadaljevanju Sekcija) pri Zvezi, ki so s svojim strokovnim odnosom in delom pomembno prispevali k razvoju domoznanske dejavnosti (v lokalnem okolju oziroma širše na regionalnem območju, v državi in mednarodnem okolju) ter h krepitvi ugleda domoznanske dejavnosti.

Goropevškova listina se podeli partnerjem, podpornikom, sponzorjem in donatorjem, ki s svojim delom spodbujajo in podpirajo delovanje Sekcije pri Zvezi in njenih članov oziroma imajo posebne zasluge za popularizacijo in napredek domoznanske dejavnosti.

- Število Goropevškovih nagrad je omejeno. V razpisnem obdobju se podelita dve priznanji in dve listini.
- Če ni ustreznih predlogov, se lahko podeli manjše število nagrad ali pa se nagrade sploh ne podelijo.
- Goropevškovo priznanje lahko posameznik prejme le enkrat.
- Goropevškovo listino lahko posameznik ali organizacija prejmeta večkrat.
- Kandidati za Goropevškovo priznanje in Goropevškovo listino se ne morejo predlagati sami.
- Nagrade se ne podeljujejo posthumno.
- Član Komisije v času trajanja mandata ne more biti predlagan za Goropevškovo nagrado.
- V primeru nejasnosti se smiselno uporabljajo določbe Pravilnika.

Predloge z vso potrebno dokumentacijo pošljite v zaprti kuverti z oznako »RAZPIS – GOROPEVŠKOVE NAGRADE 2018« najkasneje do **31. avgusta 2018** na naslov:

ZVEZA BIBLIOTEKARSKIH DRUŠTEV SLOVENIJE
Komisija za Goropevškova priznanja in Goropevškove listine
Srečko Maček, predsednik
Turjaška 1
1000 Ljubljana

Komisije za Goropevškova priznanja in Goropevškove listine si pridržuje pravico, da nepopolnih vlog ne obravnava. Komisija odloči o izbiri kandidatov v roku 30 delovnih dni po poteku razpisa, predsednik Komisije pa o izbiri obvesti Upravni odbor Zveze najkasneje 30 dni pred predvidenim datumom podelitve. Upravni odbor Zveze obvesti prejemnike o nagradah najmanj 15 dni pred izročitvijo le teh.

Goropevškove nagrade bodo podeljene predvidoma 19. oktobra 2018.

Komisija za Goropevškova priznanja in Goropevškove listine
predsednik: Srečko Maček

Priloge:

- Predlog za Goropevškovo priznanje
- Predlog za Goropevškovo listino

Kandidati za prejem **Goropevškovega priznanja** morajo izpolnjevati najmanj dva od naslednjih kriterijev:

- prispevek kandidata k razvoju in prepoznavnosti domoznanstva, ki se izkazuje z njegovim uspešnim delom na področju vodenja in razvoja domoznanske dejavnosti, publiciranjem ter z drugimi oblikami promocije v lokalnem in širšem okolju;
- prispevek k razvoju teorije domoznanstva, ki se izkazuje z znanstvenimi in strokovnimi objavami v domači in tuji strokovni literaturi;
- prispevek kandidata h krepitvi ugleda domoznancev v strokovni in širši javnosti;
- prispevek kandidata k prenosu znanj in izkušenj na mlajše generacije domoznancev ter usposabljanje uporabnikov za uporabo domoznanskih virov;
- prispevek kandidata h krepitvi sodelovanja in povezovanja domoznancev, ki se izkazuje z organizacijo skupnih projektov in strokovnih srečanj;
- razvijanje sodelovanja s knjižnicami, muzeji, arhivi in drugimi organizacijami ter posamezniki na področju ohranjanja lokalne in nacionalne kulturne dediščine;
- uvajanje inovacij in izboljšav v domoznanski dejavnosti.

Predlogi za podelitev priznanja morajo izkazati delo in dosežke predlaganega nagrajenca v daljšem časovnem obdobju.

Kandidate za Goropevškovo priznanje lahko Komisiji predlagajo člani Sekcije pri Zvezi, knjižnice ter druge organizacije s področja knjižničarstva.

Predlagatelj poda predlog kandidata za nagrado na obrazcu, ki je priloga tega razpisa.

KOMISIJA ZA GOROPEVŠKOVA PRIZNANJA IN GOROPEVŠKOVE LISTINE

KANDIDAT ZA GOROPEVŠKOVO PRIZNANJE

Goropevškovo priznanje se podeli članom Sekcije za domoznansko in kulturno dediščino pri Zvezi bibliotekarskih društev Slovenije, ki so s svojim strokovnim odnosom in delom pomembno prispevali k razvoju domoznanske dejavnosti (v lokalnem okolju oziroma širše na regionalnem območju, v državi in mednarodnem okolju) ter h krepitvi ugleda domoznanske dejavnosti.

Predlagatelj(-ica) (naziv in naslov):
Kandidat(-ka) (ime in priimek):
Zaposlen(-a) v/na (naziv ustanove):
naslov ustanove:
delovno mesto:
stalni naslov :
Član(-ica) društva bibliotekarjev (naziv društva):
od leta:
Član(-ica) Sekcije za domoznanstvo in kulturno dediščino pri ZBDS
od leta:
plačana članarina za leto 2018 ☐ DA ☐ NE
kontaktni podatki:
telefon: _____ faks: _____ e-pošta:

Osební podatki o kandidatu bodo uporabljeni za potrebe vodenja postopka izbora nagrajenca, in sicer v skladu z zakonodajo s področja varovanja osebnih podatkov.

SPREMNA DOKUMENTACIJA:

1. kratek življenjepis z opisom delovanja posameznika na področju domoznanstva in njegovo strokovno bibliografijo;
2. opis kandidatovih dosežkov z utemeljitvijo njihovega vpliva na lokalno oziroma širšo strokovno in družbeno javnost;
3. obrazložitev, iz katere je razvidno v kolikšni meri kandidat ustreza razpisnim kriterijem (razvidno mora biti izpolnjevanje posameznih kriterijev).

Žig

Kraj in datum:

Podpis odgovorne osebe predlagatelja:

KOMISIJA ZA GOROPEVŠKOVA PRIZNANJA IN GOROPEVŠKOVE LISTINE

KANDIDAT ZA GOROPEVŠKOVO LISTINO

Goropevškova listina se podeli partnerjem, podpornikom, sponzorjem in donatorjem, ki s svojim delom spodbujajo in podpirajo delovanje Sekcije pri Zvezi in njenih članov oziroma imajo posebne zasluge za popularizacijo in napredek domoznanske dejavnosti.

Predlagatelj(-ica) (naziv in naslov):
Predlagani(-a) kandidat(-ka) - društvo oz. organizacija (uradni naziv):
naslov društva oz. organizacije:
odgovorna oseba društva oz. organizacije:
društvo oz. organizacija je redni ali pridružen član Zveze bibliotekarskih društev Slovenije: ☐ DA ☐ NE
kontaktni podatki: telefon: _____ faks: _____ e-pošta: _____

SPREMNA DOKUMENTACIJA:

1. opis kandidatov in dosežkov z utemeljitvijo njihovega vpliva na domoznansko dejavnost na lokalnem oziroma širšem strokovnem področju, za ustanove opis delovanja ustanove;
2. obrazložitev, iz katere je razvidno v kolikšni meri kandidat ustreza razpisnim kriterijem (razvidno mora biti izpolnjevanje posameznih kriterijev).

Žig

Kraj in datum:

Podpis odgovorne osebe predlagatelja:

Goropevškova listina se podeli

partnerjem, podpornikom, sponzorjem in donatorjem, ki s svojim delom spodbujajo in podpirajo delovanje Sekcije pri Zvezi. Prejemniki listine so lahko posamezniki in ustanove.

Komisija upošteva pri odločanju o izboru prejemnikov Goropevškove listine predloge za kandidate, ki izpolnjujejo najmanj enega od naslednjih kriterijev:

- večletno sponzoriranje delovanja Sekcije ali njenih posameznih akcij;
- sponzoriranje ali donatorstvo pri posameznih projektih s področja domoznanstva in kulturne dediščine, ki jih izvajajo knjižnice;
- posameznikom, ki so s svojim delovanjem prispevali k razvoju in uveljavljanju domoznanstva in ohranjanju kulturne dediščine ter delu Sekcije;
- posameznikom, ki so s svojim delovanjem prispevali k promociji domoznanske dejavnosti na lokalnem, državnem in mednarodnem področju;
- prispevek k razvoju domoznanstva, ki se izkazuje z uvajanjem inovacij in izboljšav v sodelovanju s knjižnicami;
- prispevek k izboljšanju pogojev za delovanje domoznanstva ter njegove prepoznavnosti v lokalnem okolju oziroma širše na regionalnem območju, v državi in mednarodnem okolju;
- večletno partnerstvo pri prizadevanju za boljšo prepoznavnost domoznanstva in kulturne dediščine v lokalnem okolju oziroma širše na regionalnem območju, v državi in mednarodnem okolju.

Kandidate za Goropevškove listine lahko Komisiji predlagajo člani Sekcije pri Zvezi, knjižnice ter druge organizacije s področja knjižničarstva.

Predlagatelj poda predlog kandidata za nagrado na obrazcu, ki je priloga tega razpisa.

***“Knjižnica tudi
stičišče med ljudmi, ki
ustvarjajo na različnih
področjih”***